

W poszukiwaniu życia pozaziemskiego

Czy istnieje życie we Wszechświecie?

1473 – 1543 r.

TAK, bo:

zasada kopernikańska mówi, że

„Ziemia nie jest wyróżnionym miejscem we Wszechświecie”

Biblioteka Uniwersytetu w Uppsala (Szwecja)

1 m m

Równanie Drake'a

W 1960 r. dr Frank Drake sformułował równanie, które pozwala oszacować możliwość kontaktu z inną cywilizacją techniczną.

$$N = R \times f_p \times n_e \times f_l \times f_i \times f_c \times L$$

N – liczba cywilizacji w Galaktyce, z którymi możliwa jest komunikacja

R – średnia liczba gwiazd powstających rocznie w Galaktyce

f_p – procent gwiazd, które mają planety

n_e – procent planet, które mają warunki sprzyjające powstaniu życia

f_l – procent planet, na których istnieje życie

f_i – procent planet, na których rozwinęło się inteligentne życie

f_c – procent cywilizacji, które rozwinęły technologię, która wysyła w Kosmos ślad swej działalności

L – czas życia cywilizacji na takim poziomie

Równanie Drake'a

Jakie są wartości tych czynników:

R – według aktualnych oszacowań jest to 7 gwiazd na rok

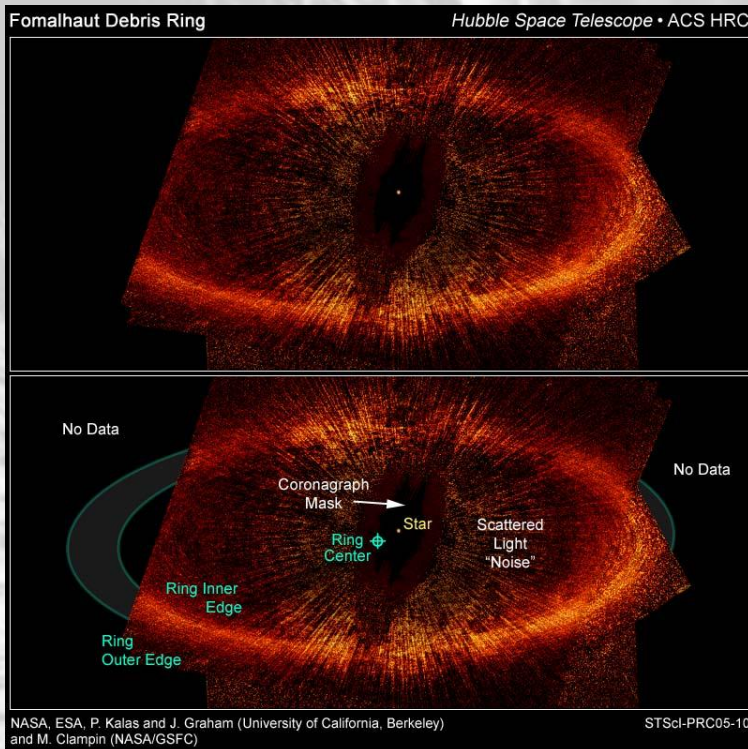

Równanie Drake'a

Jakie są wartości tych czynników:

f_p – współczesne, intensywne poszukiwania planet wskazują, że co najmniej 30% gwiazd podobnych do Słońca posiada planety; obserwacje dysków wokół gwiazd wskazują, że może to być 20-60%.

1 m m

Równanie Drake'a

Jakie są wartości tych czynników:

n_e – oszacowane przez Drake'a na 2%, współcześnie obserwacje wykonywane przez instrumenty w rodzaju Keplera mogą znacząco zwiększyć ten parametr

1 m m

Równanie Drake'a

Jakie są wartości tych czynników:

f_1 – współcześnie przyjmuje się ten parametr jest równy co najmniej 0.13%

f_i – około 1%

f_c – około 1%

L – 10000 lat

1 m m

Równanie Drake'a

W zależności od stopnia optymizmu szacuje się, że w naszej Galaktyce w tym momencie czasu istnieje od 0.05 do 5000 cywilizacji technicznych

Skrajni optymiści mówią o milionie cywilizacji, ale nawet wtedy średnia odległość między nimi to 150 lat świetlnych

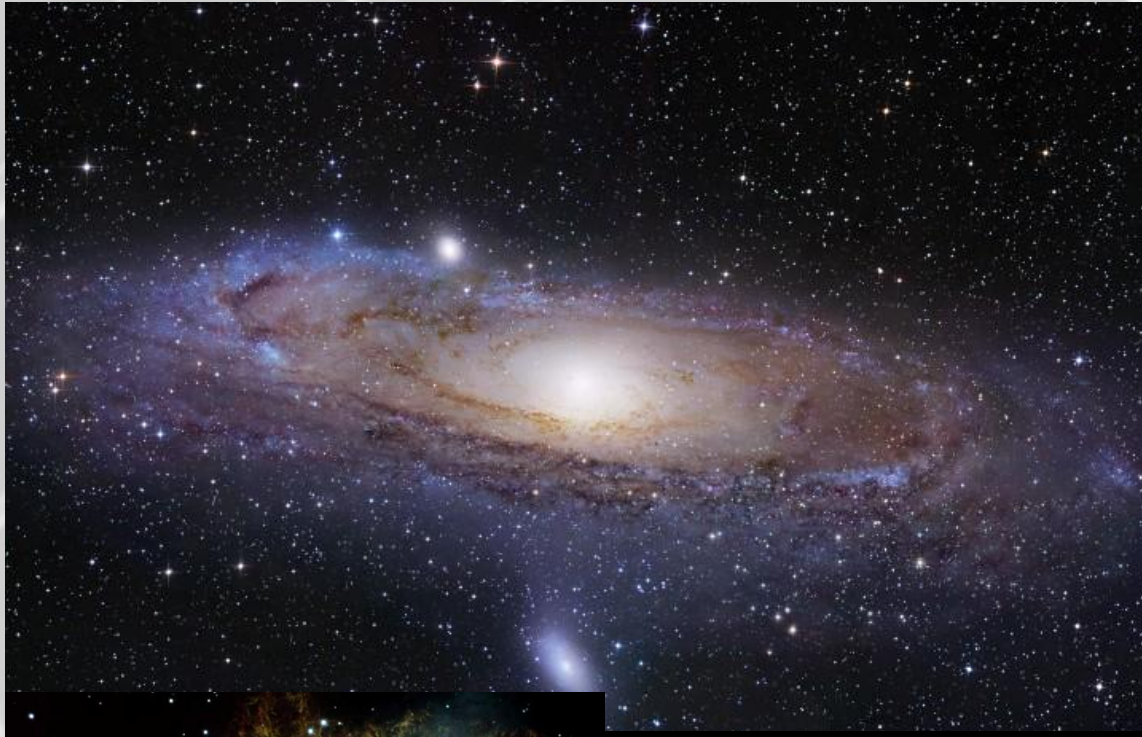
Jak w takim razie szukamy życia?

- 1. na Ziemi – poznajemy jak ekstremalne warunki są w stanie znieść organizmy żywe**
- 2. w Układzie Słonecznym – ślady życia na innych planetach i księżycach planet**
- 3. poszukujemy planet podobnych do Ziemi**
- 4. ślady życia w widmach gwiazd**
- 5. prowadzimy nasłuch na falach radiowych**

1 m m

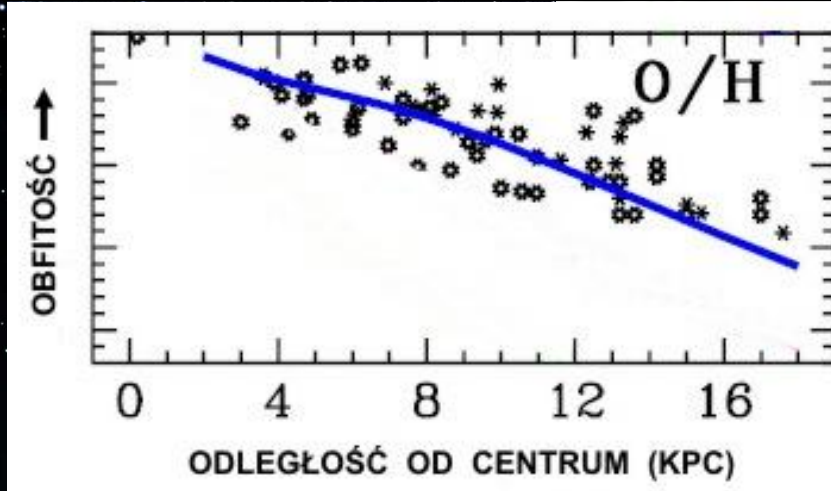
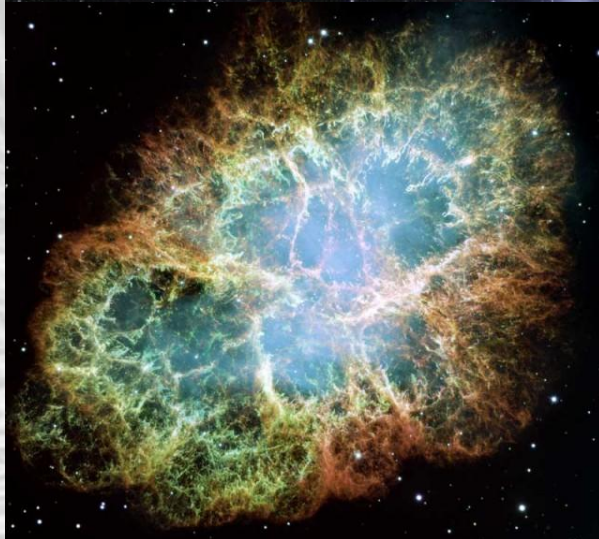

Ekosfera (galaktyczna)

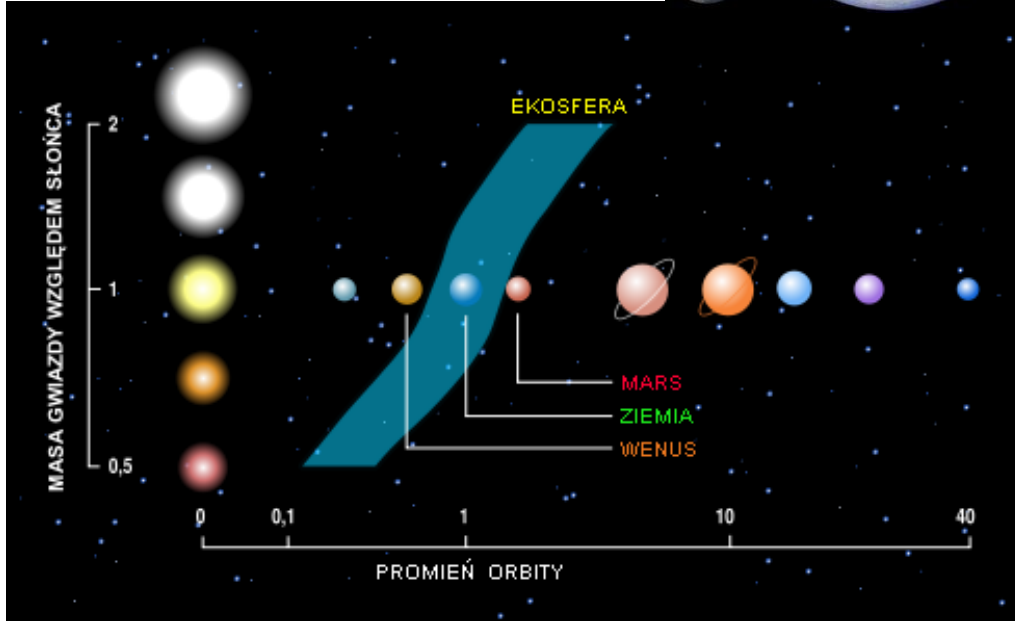
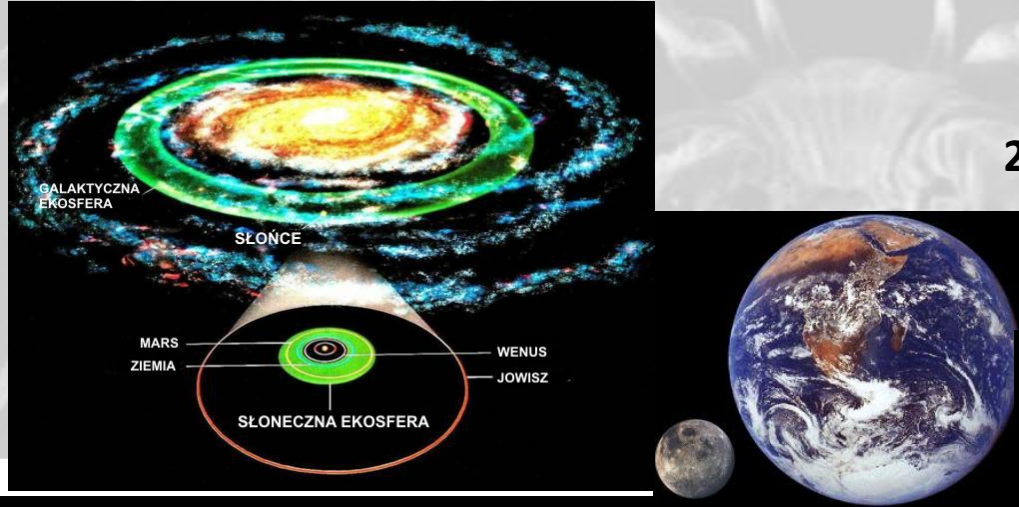

Ekosfera galaktyczna
determinowana jest przez:

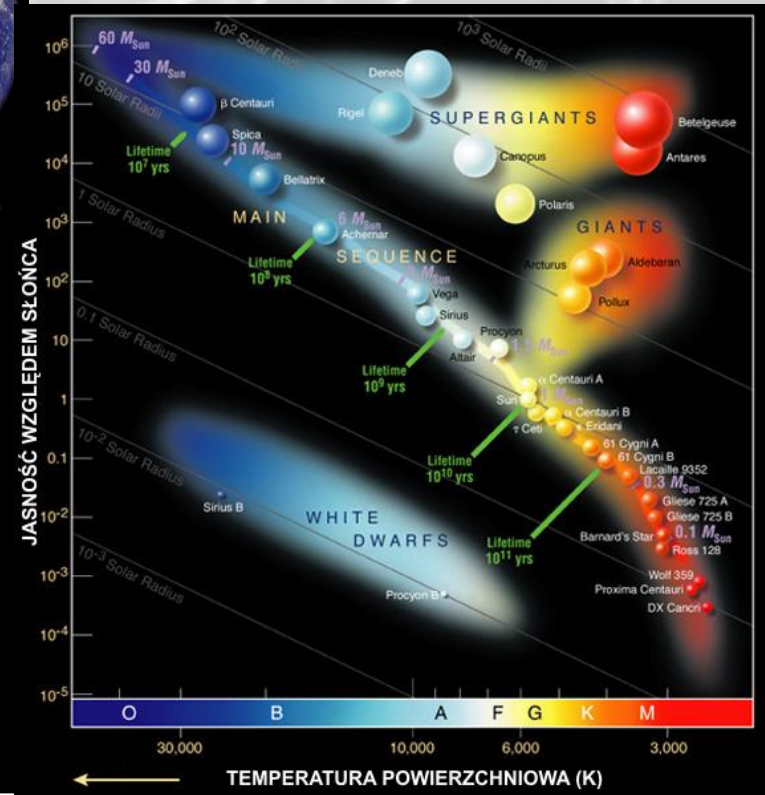
Skład chemiczny
Zagrożenia kosmiczne

Ekosfera (gwiazdowa)

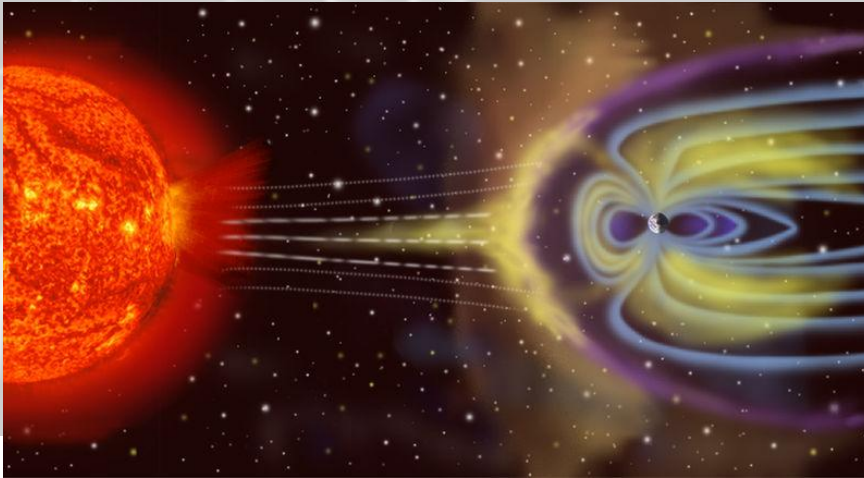

1. Gwiazda centralna (musi być jedna?)
  - typ widmowy
  - skład chemiczny
2. Woda w stanie ciekłym

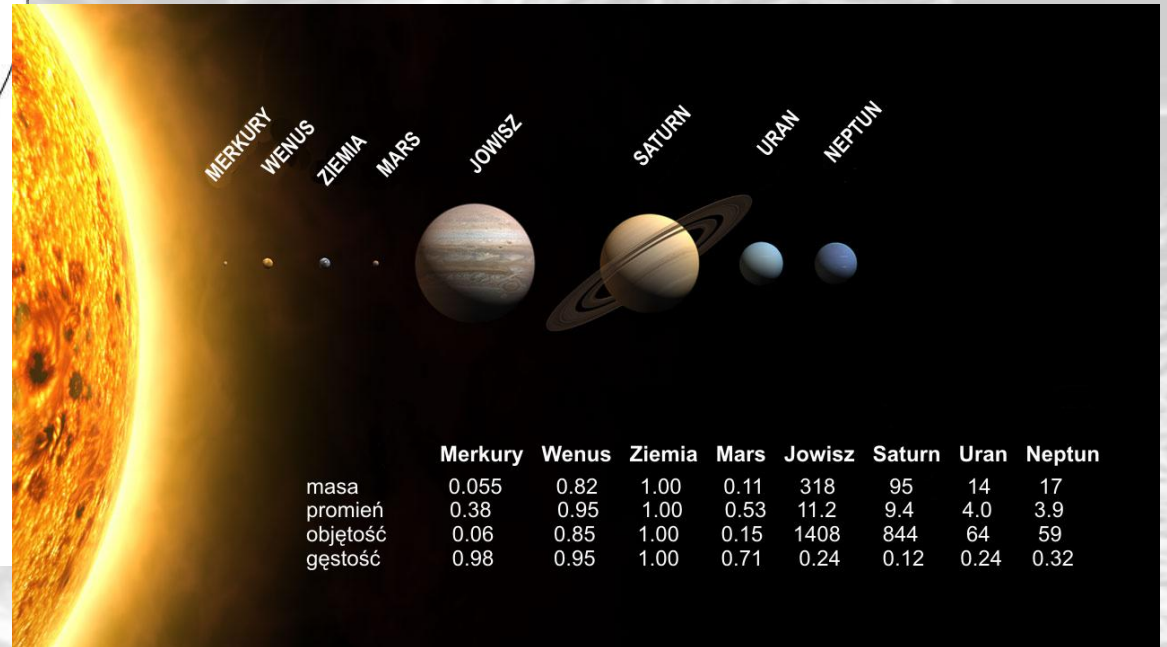
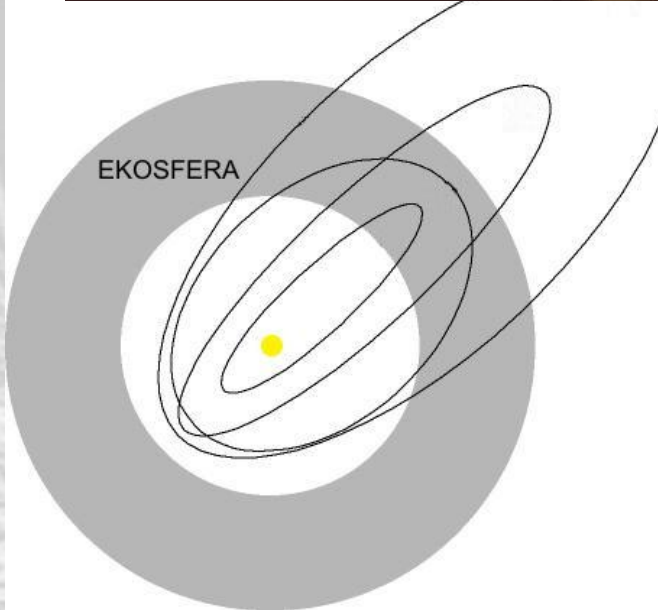

Własności planety

- odległość od gwiazdy centralnej
- kształt orbity
- rotacja planety i jej stabilność
- wielkość planety
- pole magnetyczne
- atmosfera
- tektonika płyt, albedo itd

Życie na Ziemi – ekstremofile

Pozwalają poszerzyć zakres warunków sprzyjających życiu

Termofile – $T = 60 - 80^{\circ} C$

Przykład: Archaea Strain 121

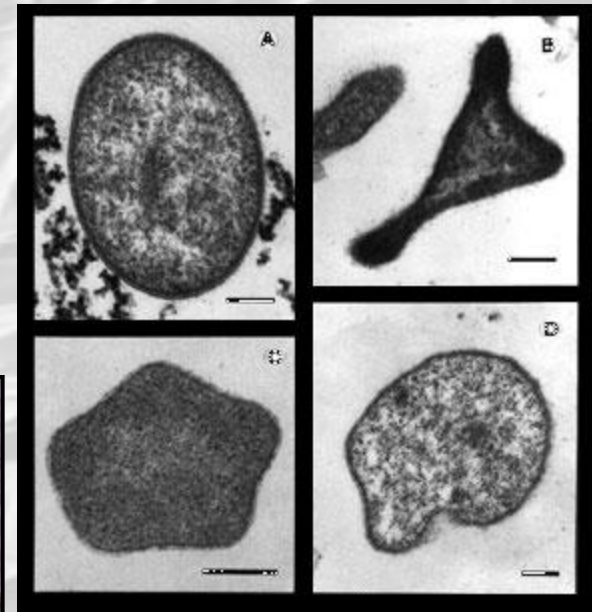
Występowanie: gorące źródła, Park Narodowy Yellowstone

Przykład: *Bacillus infernus*

Występowanie: Johannesburg, Południowa Afryka

Warunki: jaskinie, 3 km pod ziemią

Hipertermofile – $T > 80^{\circ} C$

1 mm

Życie na Ziemi – ekstremofile

Acydofile – pH < 2.0

Przykład: Sulfolobus

Występowanie: Lechuguilla Cave, Nowy Meksyk

Radioresistant : silne promieniowanie jonizujące

Przykład: Deinococcus radiodurans

Występowanie: Miejsce przechowywania odpadów radioaktywnych, USA, stan Waszyngton

Życie na Ziemi – ekstremofile

Anaerob – organizm nie wymagający tlenu

Mikroaerofil – toleruje mniejsze stężenie tlenu niż w atmosferze Ziemi

Endolit – organizm żyjący wewnątrz skał

Hypolit – organizm żyjący wewnątrz skał w zimnych obszarach pustynnych

Xerotolerant – organizm wymagający bardzo małej ilości wody do przżycia

...

Organizmy żyjące bez światła:

Występowanie: Ekwador

1 mm

Życie na Ziemi – ekstremofile

Najdziwniejsze habitaty: Metanowy lodowy robak

Występowanie: Zatoka Meksykańska, bogaty w metan lód wydobywający się z dna zatoki

Opis: kolor – różowy, długość – 2-4 cm

Gdzie szukać w Układzie Słonecznym?

1. Mars

2. Księżycy Jowisza

Europa

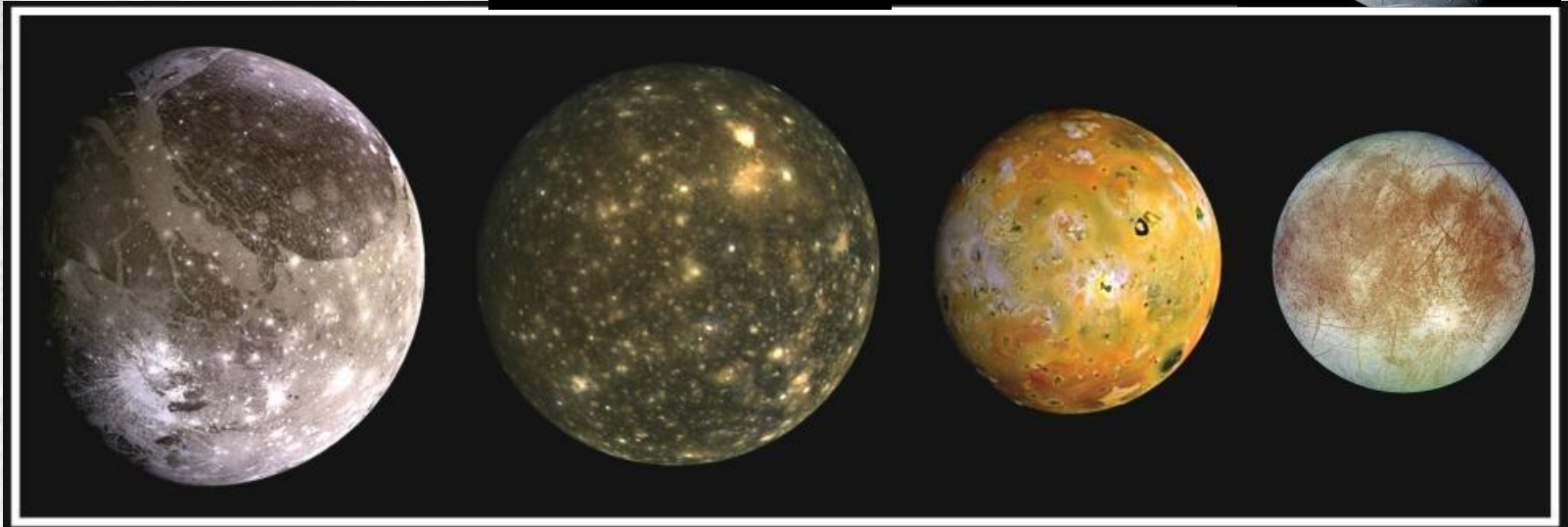
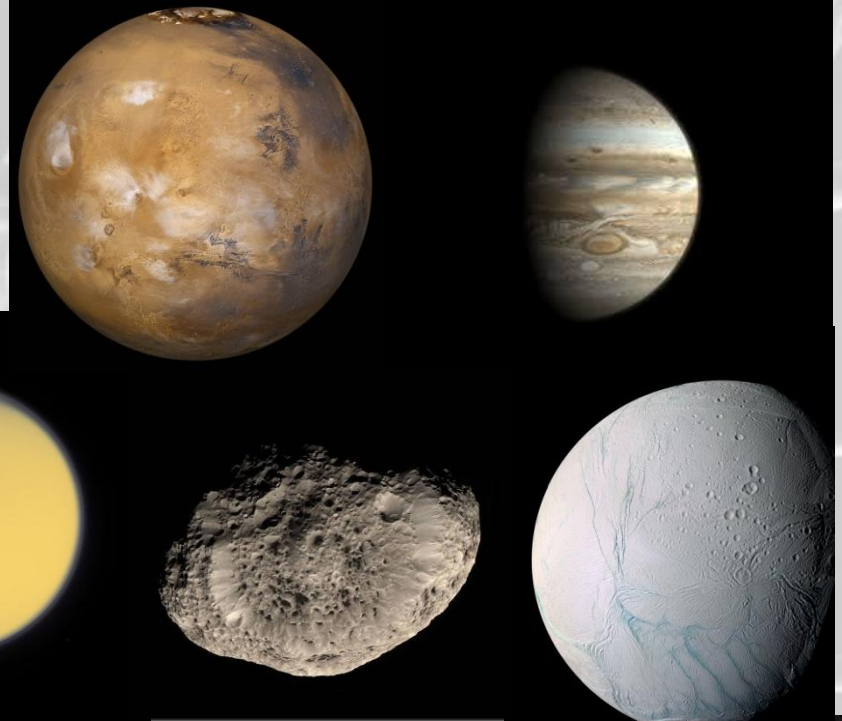
Ganimesdes

Kallisto

3. Księżycy Saturna

Tytan

Enceladus

Księżycyce Jowisza: Europa

Odległość od Jowisza: 671 000 km

Okres orbitalny: 3.55 dni

Promień: 1560 km

Masa: 4.8×10^{22} kg

Albedo: 0.67

Rotacja: synchroniczna

Temperatura powierzchniowa:

-145°C

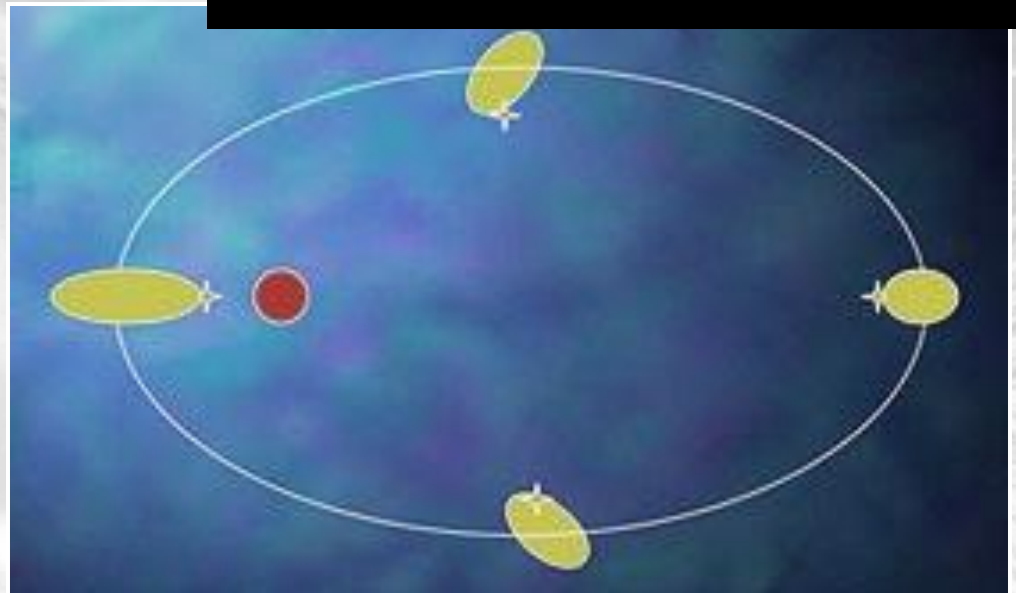
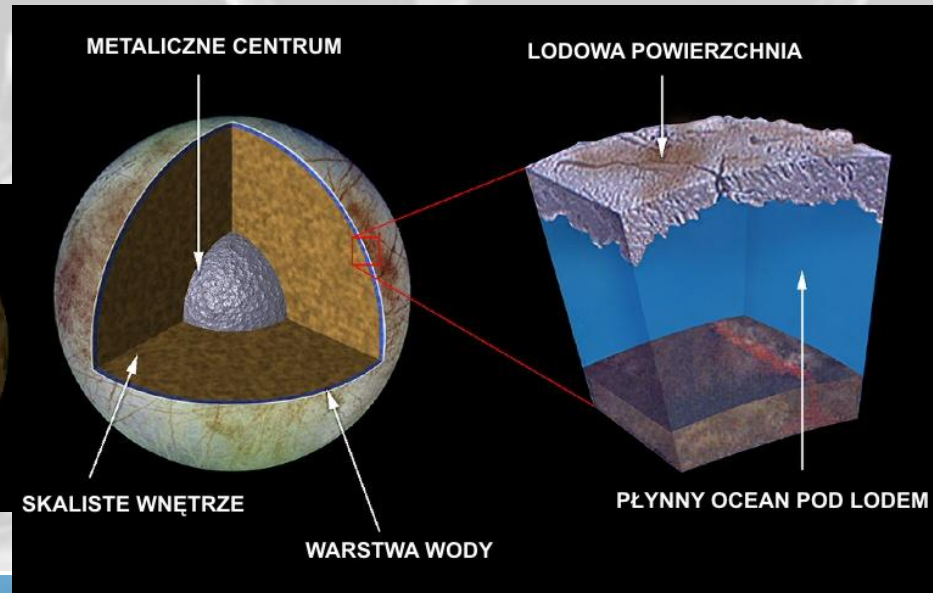
Ciśnienie na powierzchni:

$\approx 10\%-11\%$ ziemskiego

Cienka atmosfera: O^2

Powierzchnia: lód

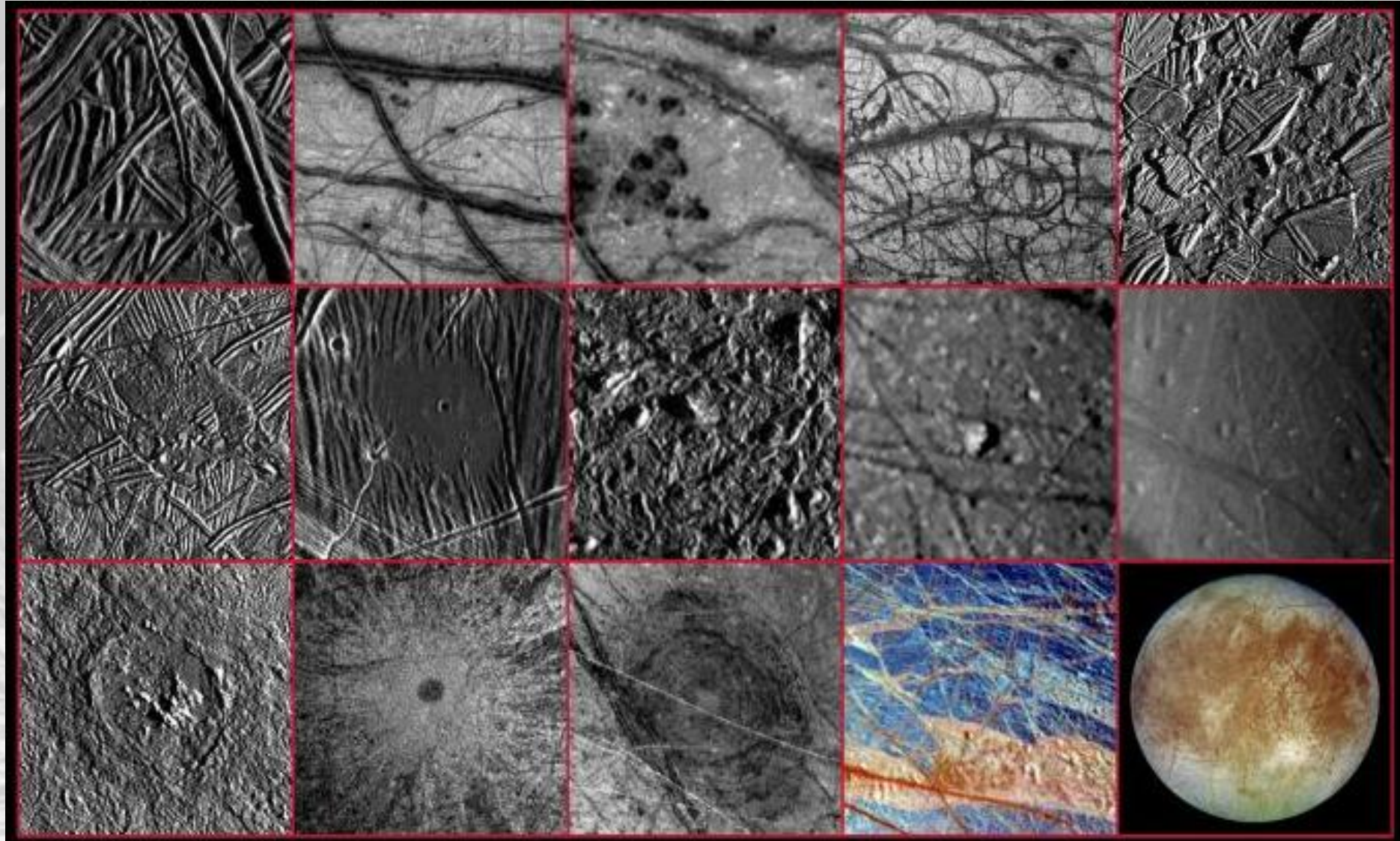
Pole magnetyczne

Księżycyce Jowisza: Europa

Zdjęcia: Galileo, czerwiec 1996 – luty 1997; rozdzielczość: od 27 metrów do 7 kilometrów

Księżycyce Jowisza: Ganimedes

Odległość od Jowisza: 1 070 000 km
Okres orbitalny: 7.15 dni
Średni promień: 2631 km (0.413 Ziemi)
Masa: 1.5×10^{23} kg (0.025 Ziemi)

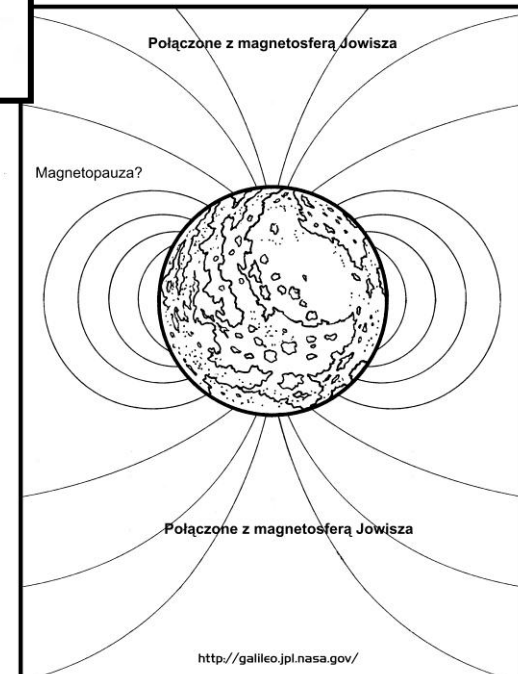
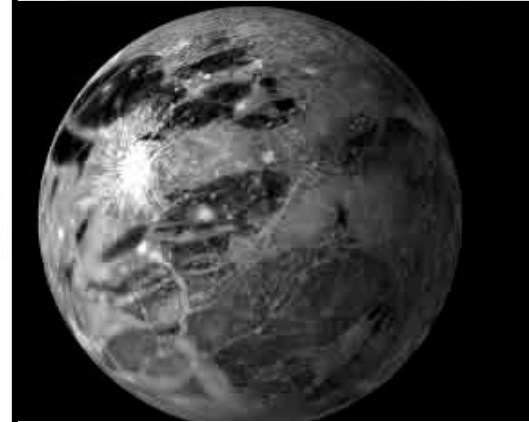
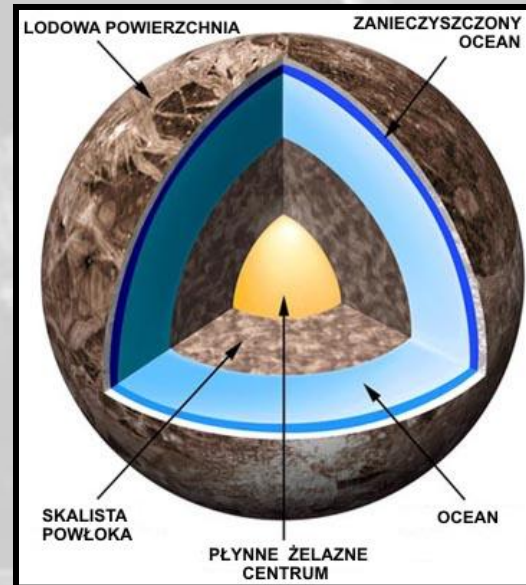
Albedo: 0.43
Rotacja: synchroniczna

Temperatura powierzchniowa :
 $\approx -172^{\circ}\text{C}$

Ciśnienie na powierzchni: śladowe

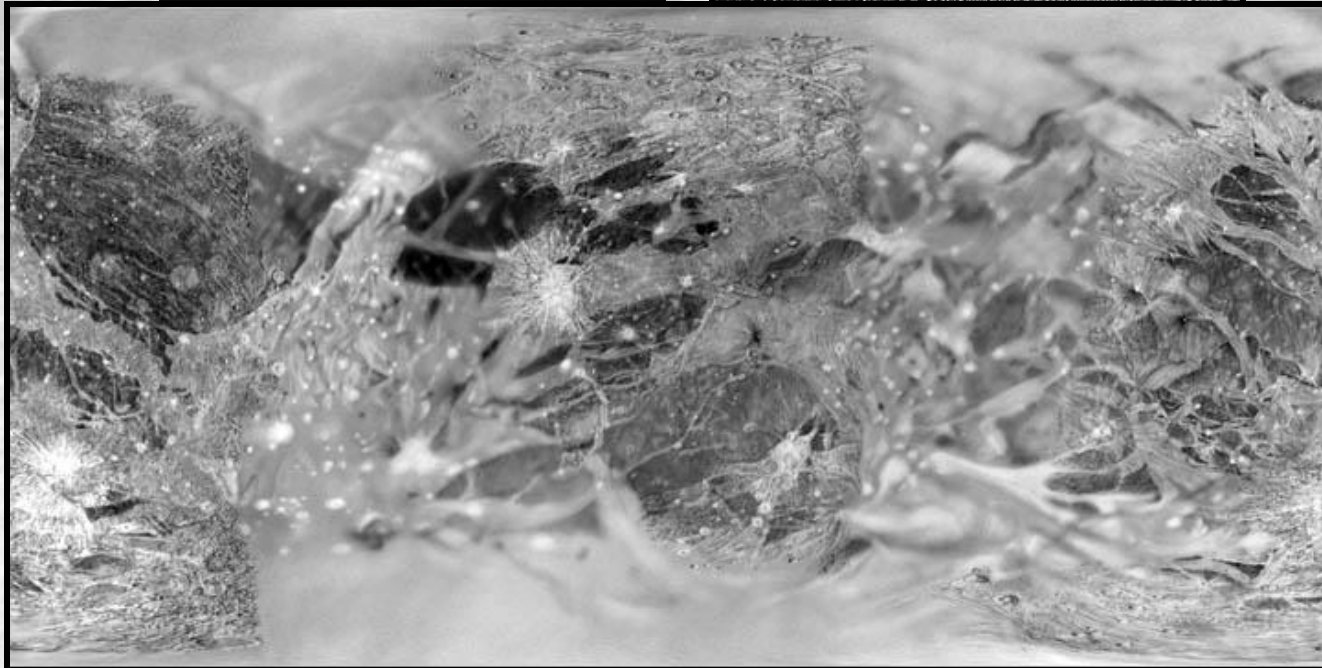
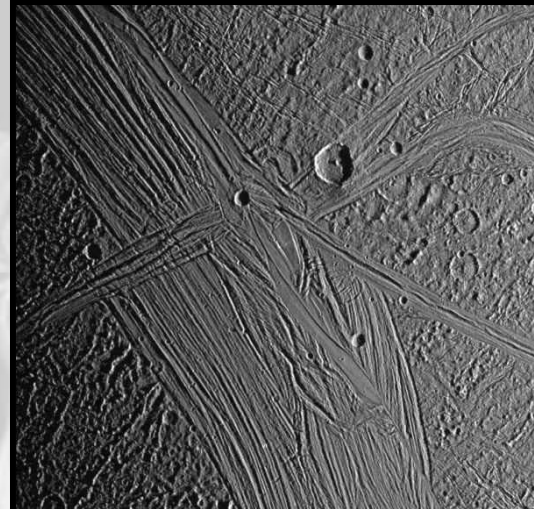
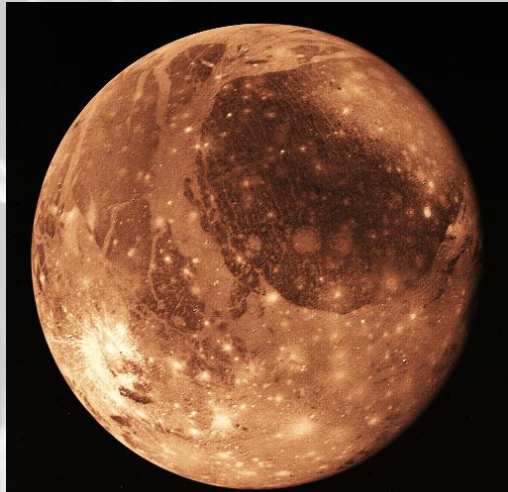
Atmosfera: jest
Skład chemiczny: 100% tlen

Pole magnetyczne
Powierzchnia: lód

Księżycyce Jowisza: Ganimedes

Księżycyce Jowisza: Kallisto

Średnia odległość: 1 882 700 km

Okres orbitalny: 16.69 dni

Średni promień: 2410 km (0.378 promienia Ziemi)

Masa: 1.08×10^{23} kg (0.018 masy Ziemi)

Albedo: 0.22

Rotacja: synchroniczna

Temperatura powierzchniowa :

$\approx -139^\circ \text{C}$

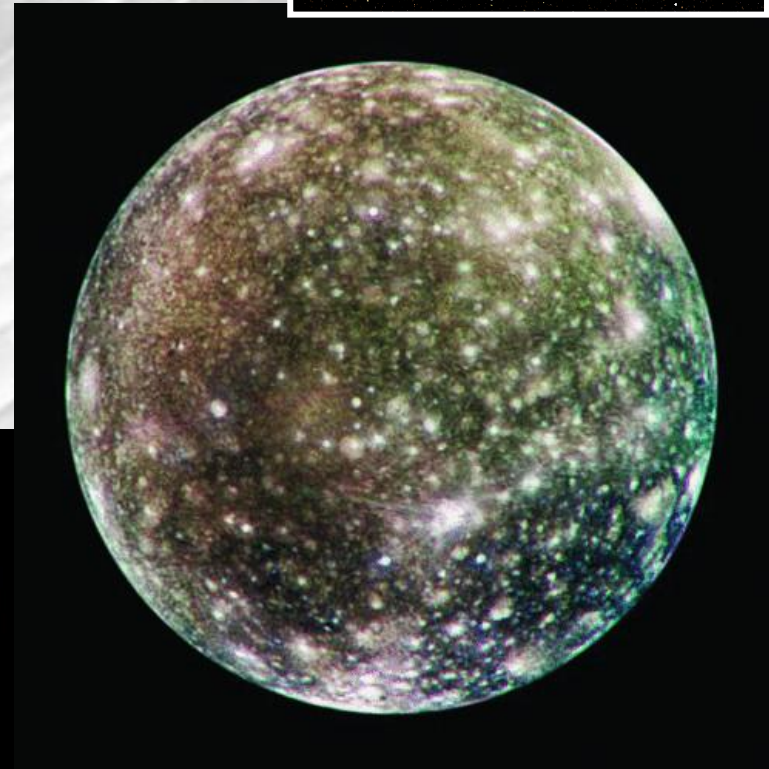
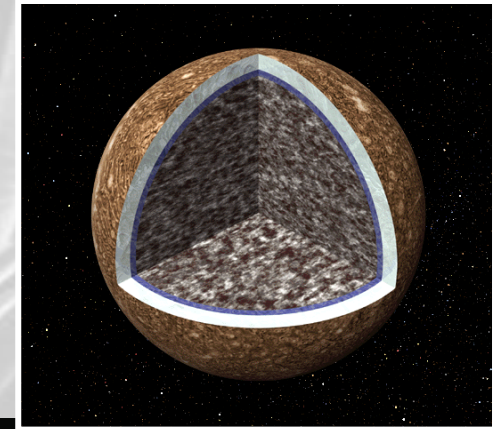
Ciśnienie na powierzchni: śladowe

Atmosfera: jest

Skład chemiczny: CO_2 , O_2

Powierzchnia: lód

Pole magnetyczne

Księżyce Saturna: Tytan

Odległość od Saturna: 1 221 931 km

Okres orbitalny: 15.95 dni

Promień: 2575 km

Masa: 1.35×10^{23} kg (0.022 masy Ziemi)

Albedo: 0.20

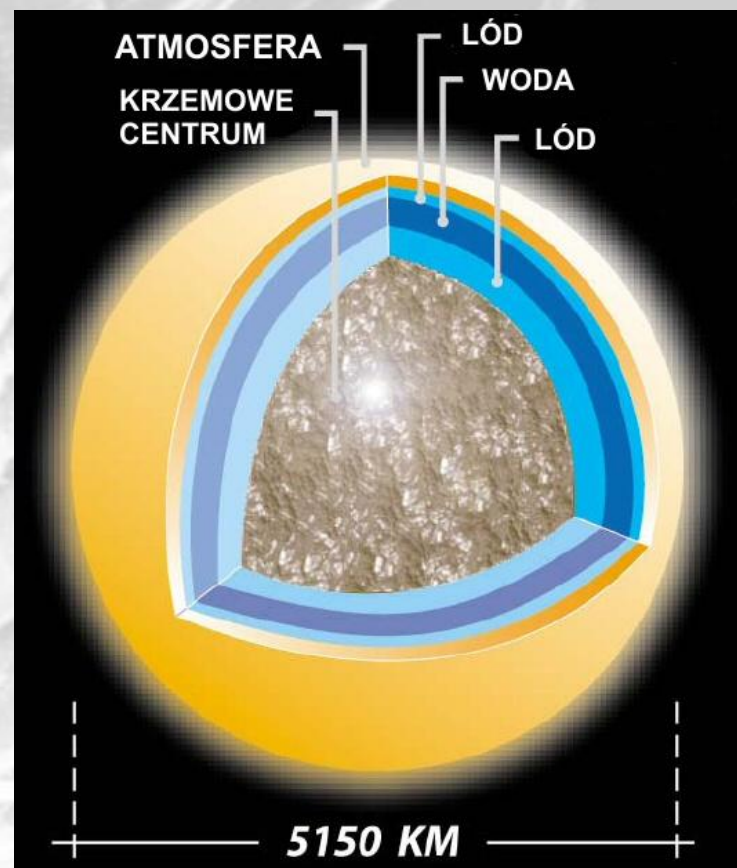
Rotacja: synchroniczna

Stosunek Skąła/Lód = 52:48 (masowo)

Temperatura powierzchni: -189° C

Ciśnienie na powierzchni: 147 kPa

Atmosfera: jest

Księżyce Saturna: Tytan

Atmosfera $\approx$ 1500 km

Skład atmosfery:

azot molekularny N_2 ($\sim$ 98%)

metan CH_4 ($\sim$ 1.6%)

wodór molekularny H_2 ($\sim$ 0.1%)

argon

Wertykalna struktura
atmosfery

troposfera, stratosfera,
mezosfera

Gazy cieplarniane:

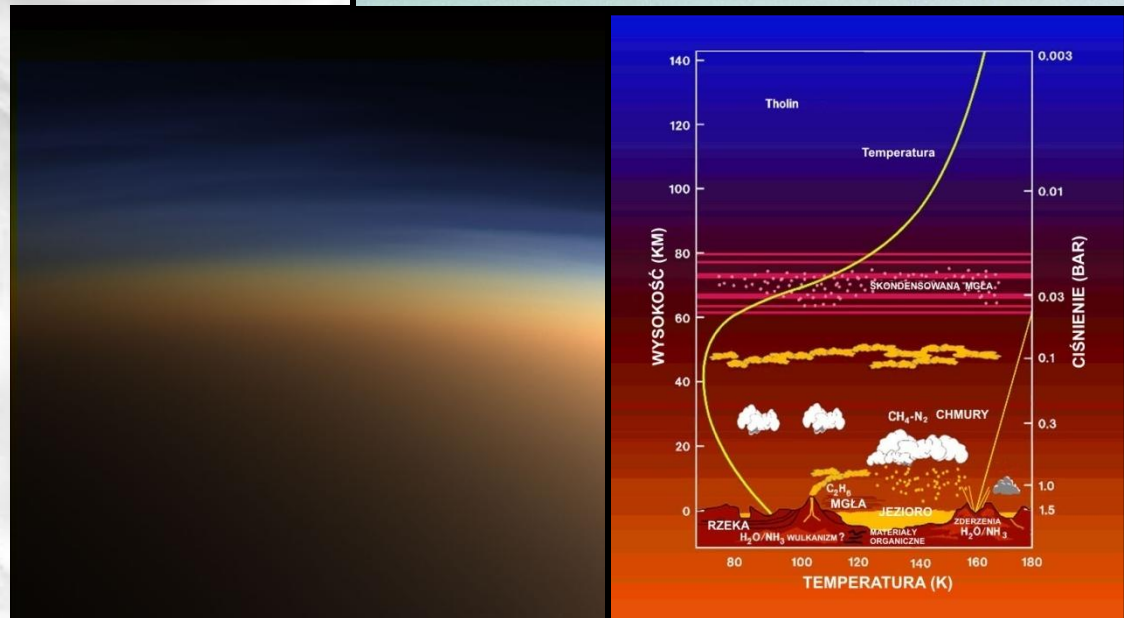
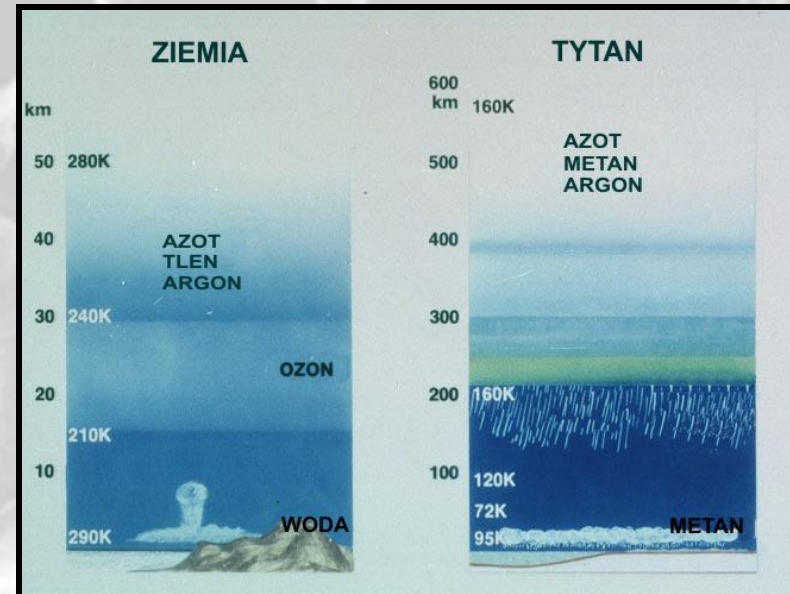
Metan

Wodór molekularny

Cykl metanu

analogiczny do obiegu

wody w atmosferze Ziemi

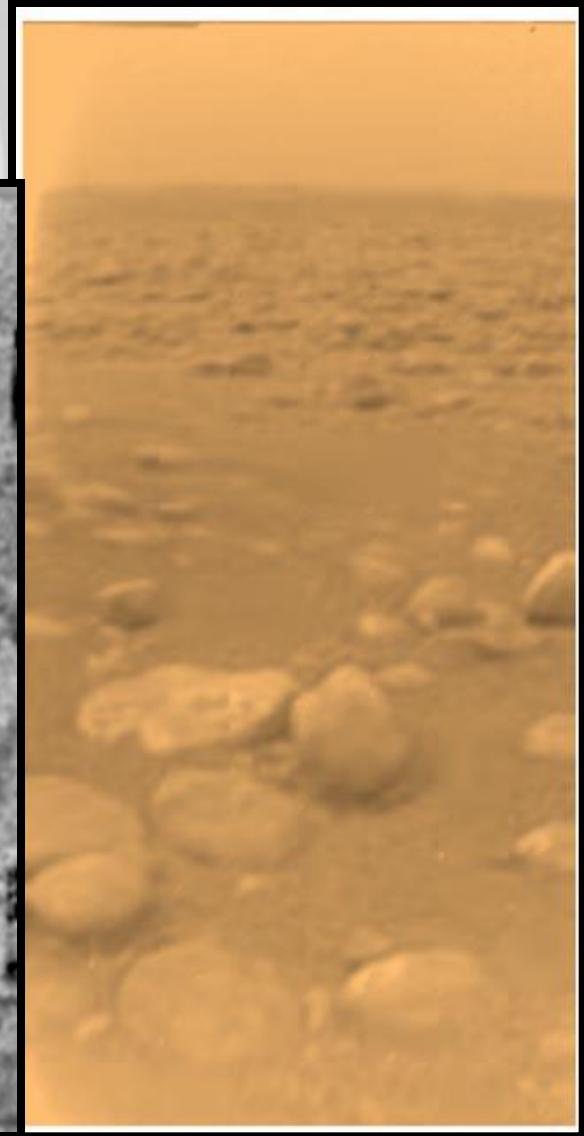
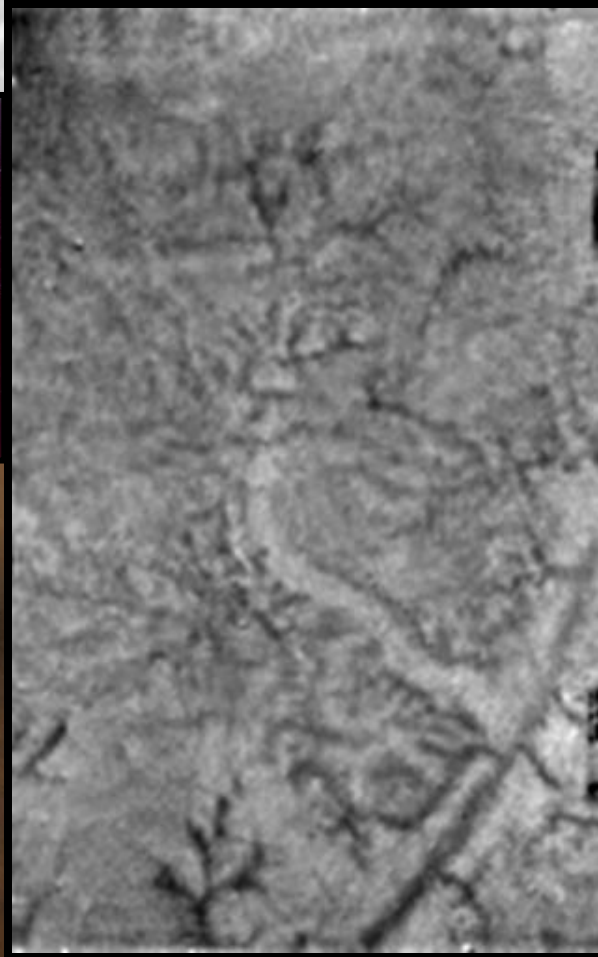
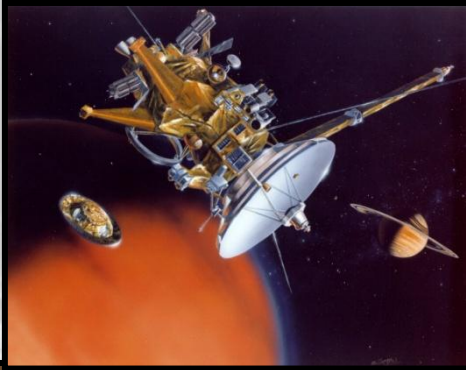

Księżycy Saturna: Tytan

Obserwacje Cassini

powierzchnia
cechy podobne do Ziemi

1 m m

Księżycyce Saturna: Enceladus

Średnia odległość od planety:

238,0 tyś. km

Okres orbitalny: 1,37 dni

Średni promień: 252 km

Masa księżycyca:

$\sim 1,1 \times 10^{20}$ kg

Albedo: 0.99

Okres obrotu:

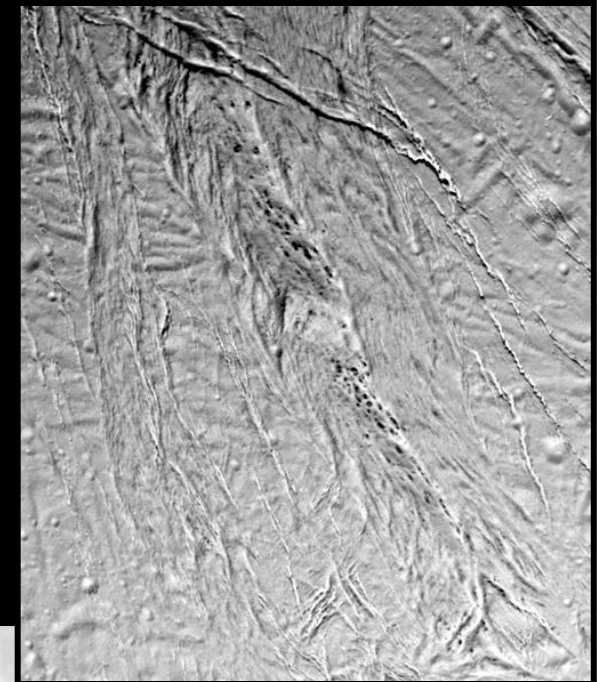
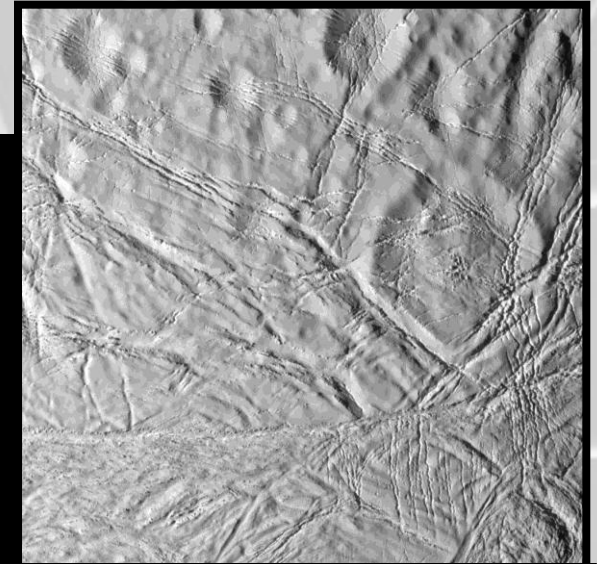
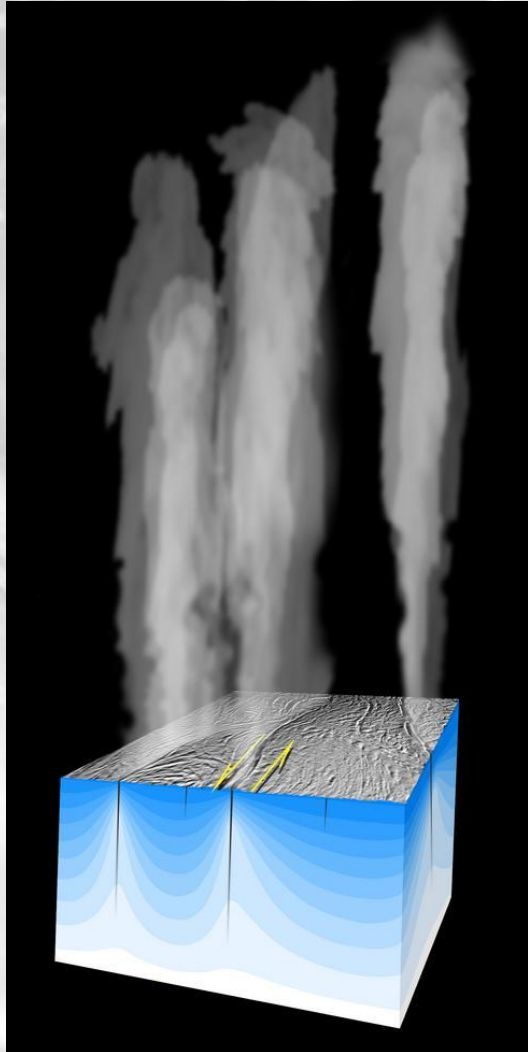
synchroniczny

Atmosfera: cienka

Temperatura

na powierzchni: $\sim -200^{\circ}$ C

Powierzchnia: głównie lód

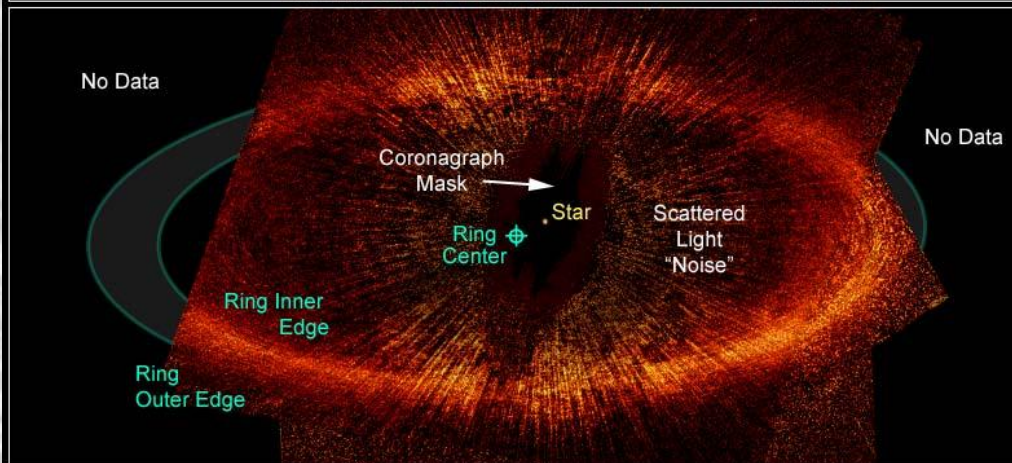

Pozasłoneczne układy planetarne

Dyski pyłowe

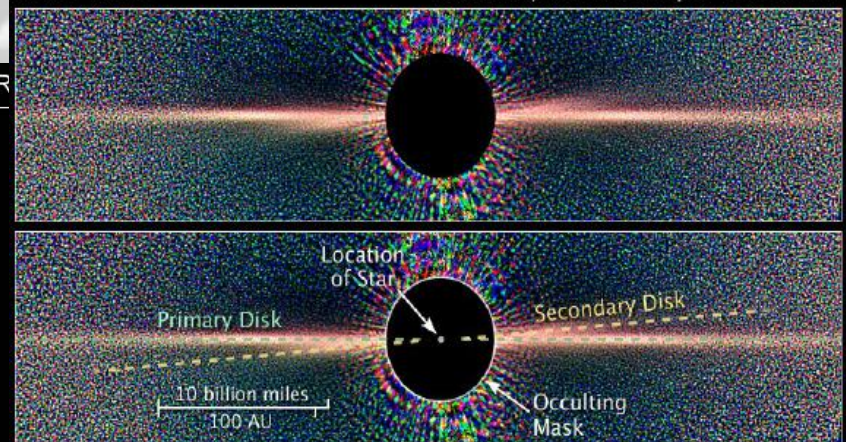
Fomalhaut Debris Ring *Hubble Space Telescope • ACS HR*

NASA, ESA, P. Kalas and J. Graham (University of California, Berkeley) and M. Clampin (NASA/GSFC)

STScI-PRC05-10

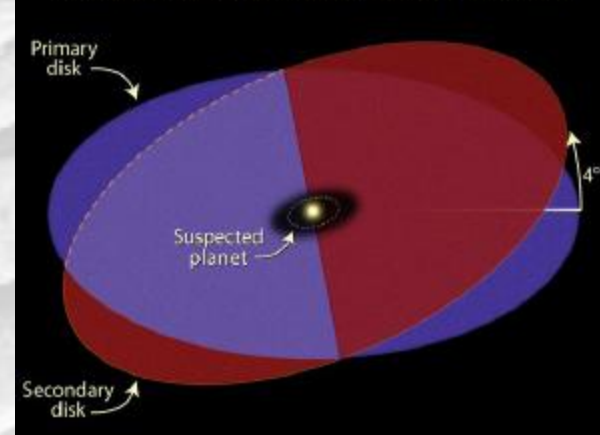
Beta Pictoris *Hubble Space Telescope • ACS/HRC*

NASA, ESA, and D. Golimowski (Johns Hopkins University)

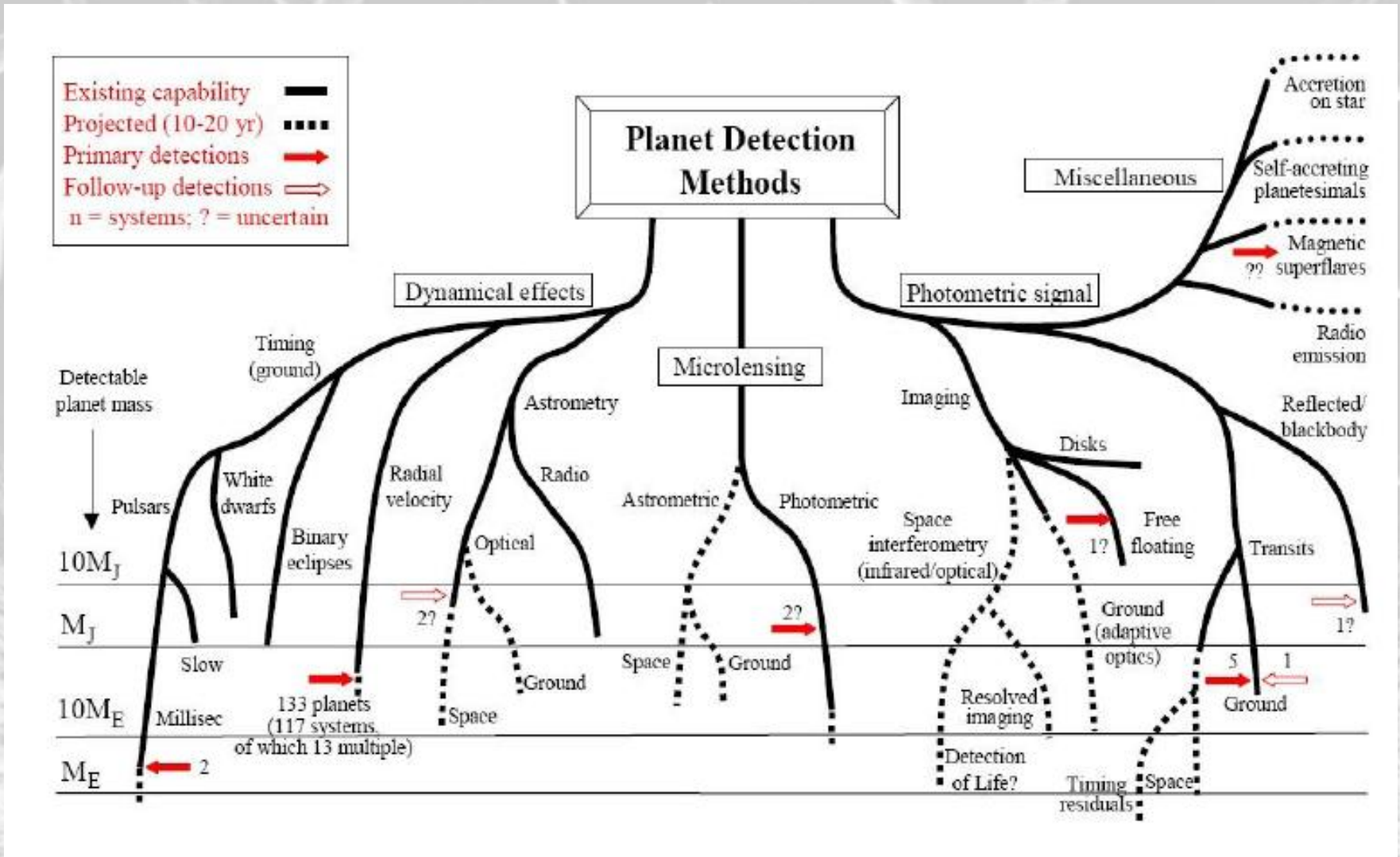
STScI-PRC06-25

Double disk around Beta Pictoris

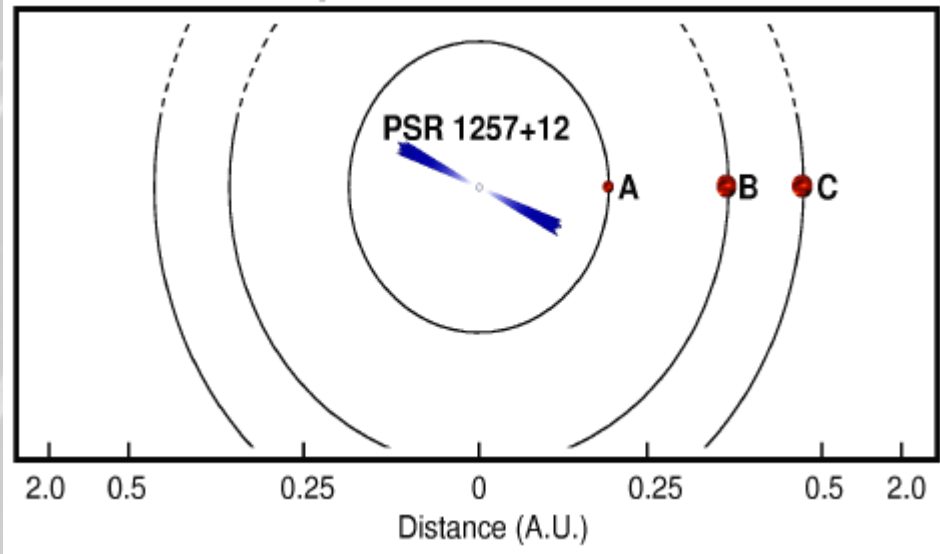
1 m m

Pozasłoneczne układy planetarne

Pozasłoneczne układy planetarne

A	$0,000062926366797 M_J$	0,19 AU
B	$0,013529168861 M_J$	0,36 AU
C	$0,012270641525 M_J$	0,46 AU

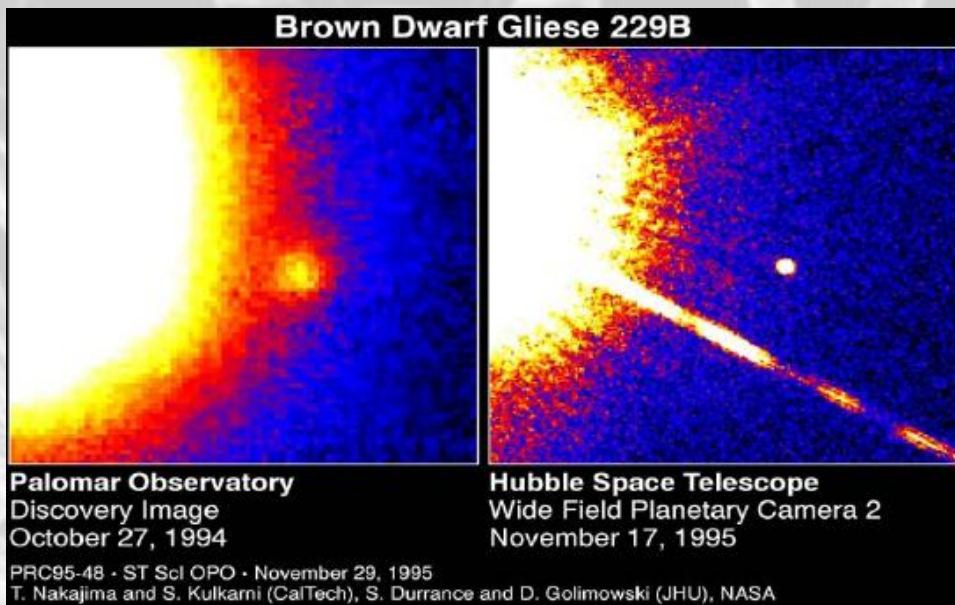

Pozasłoneczne układy planetarne

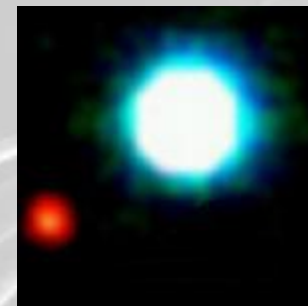
Bezpośrednie obserwacje

GQ Lup
21.5 M_J
103 AU

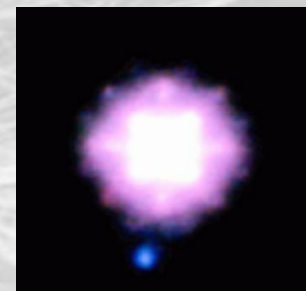
Gliese 229
20-50 M_J
44 AU

2M1207
5 M_J
46 AU

AB Pic
13.5 M_J
275 AU

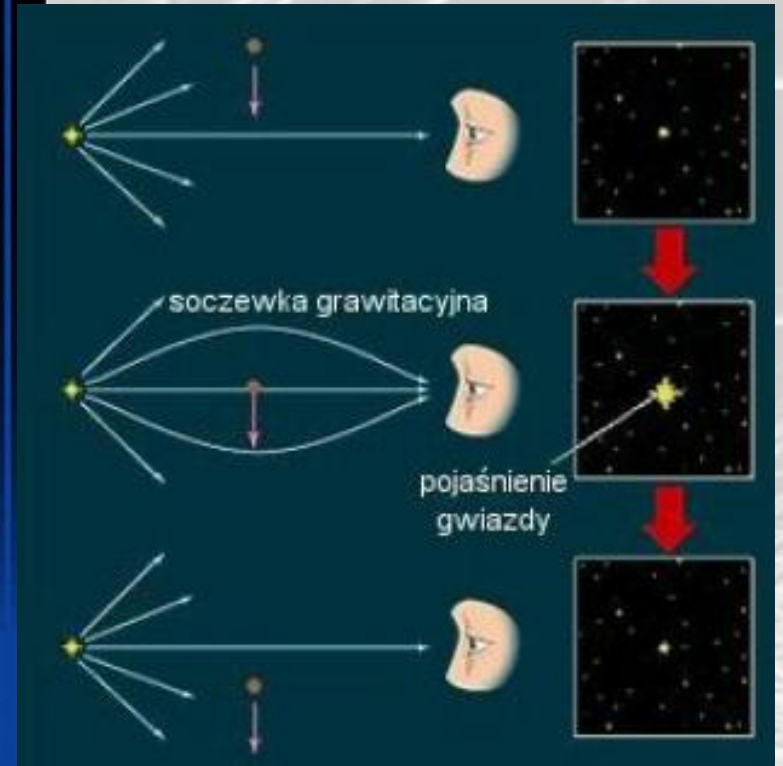
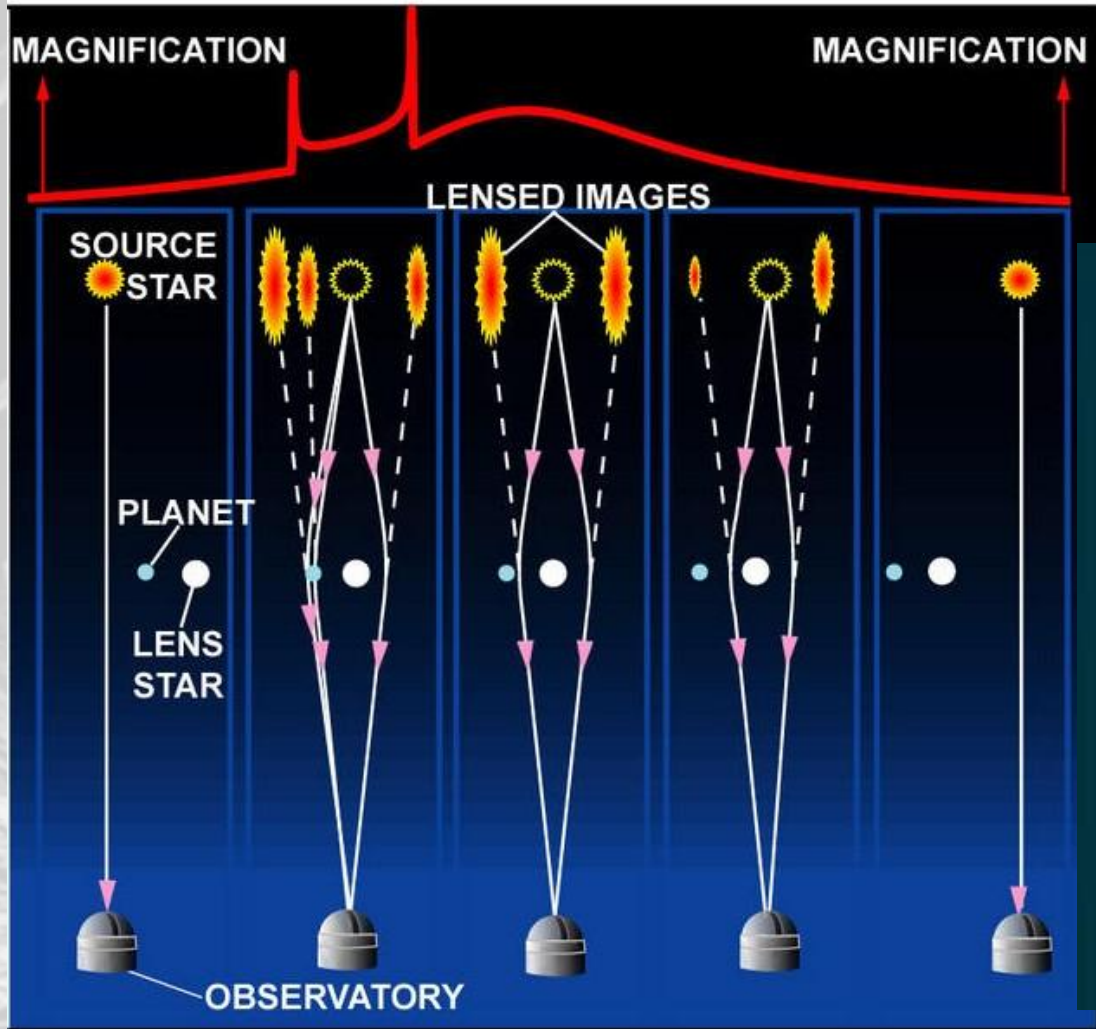
SCR 1845
>8.5 M_J
>4.5 AU

1 m m

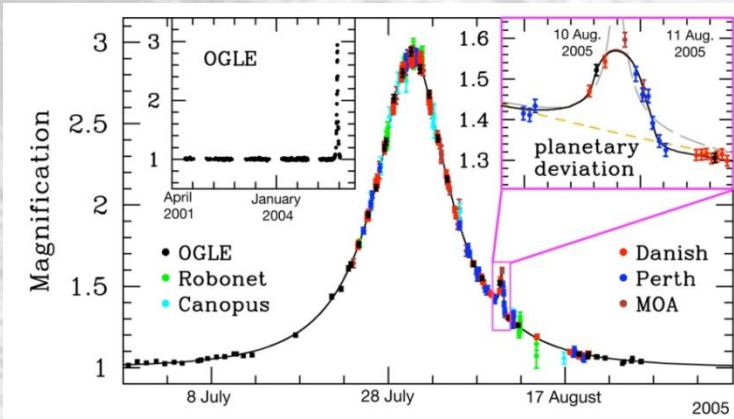
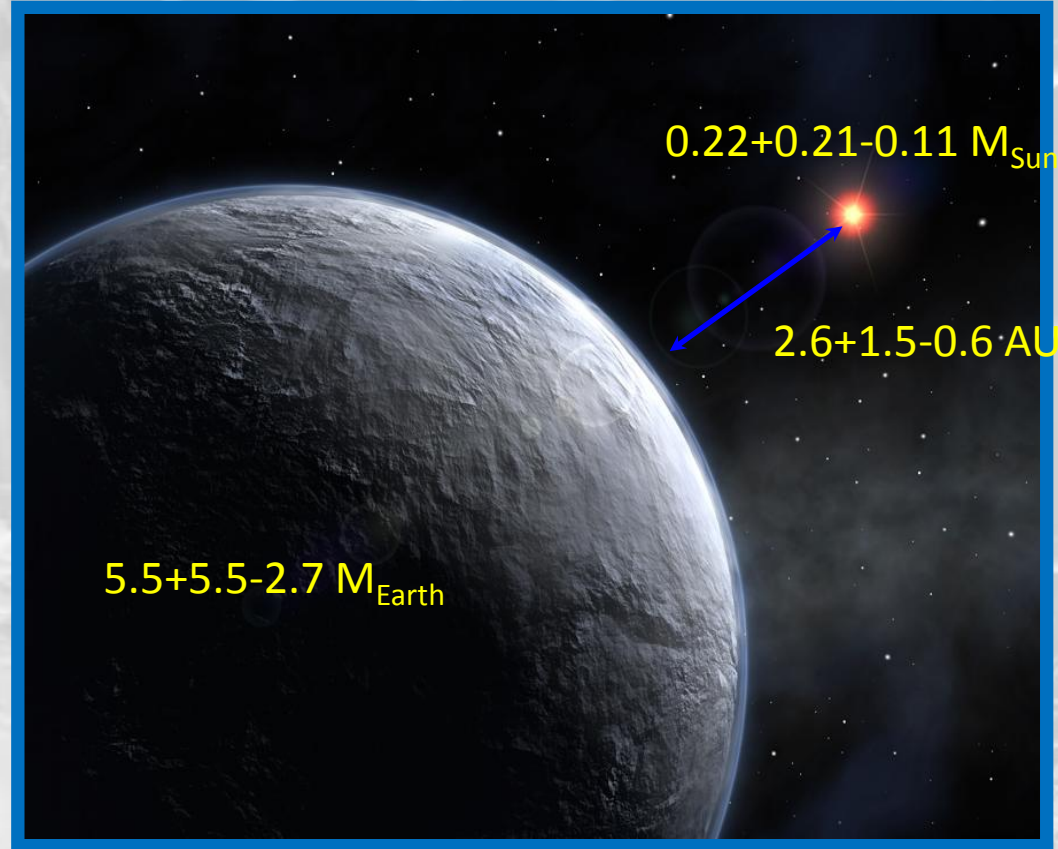
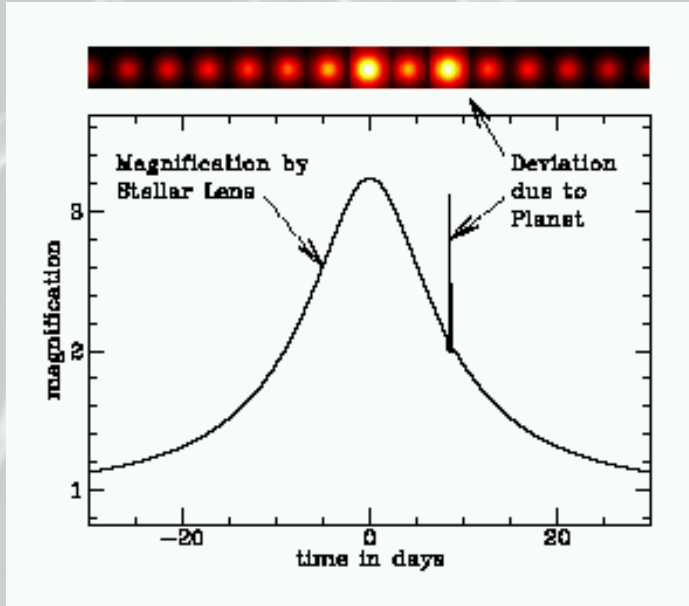
Pozasłoneczne układy planetarne

Mikrosoczewkowanie grawitacyjne

1 m m

Pozasłoneczne układy planetarne

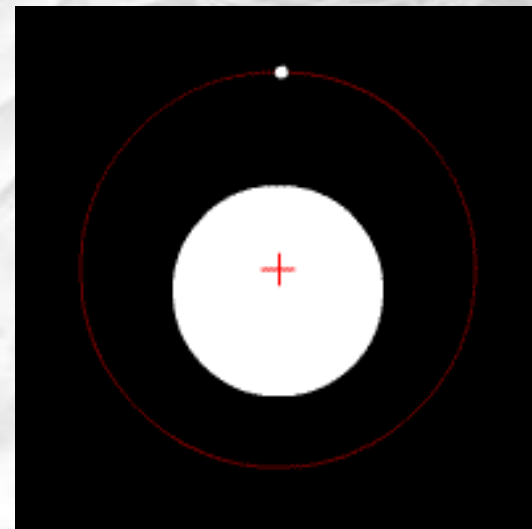
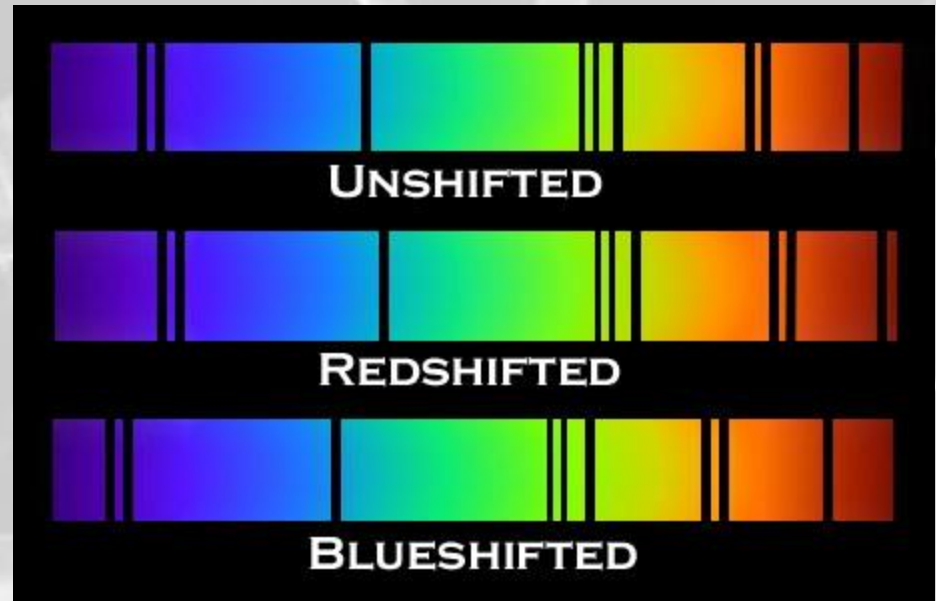
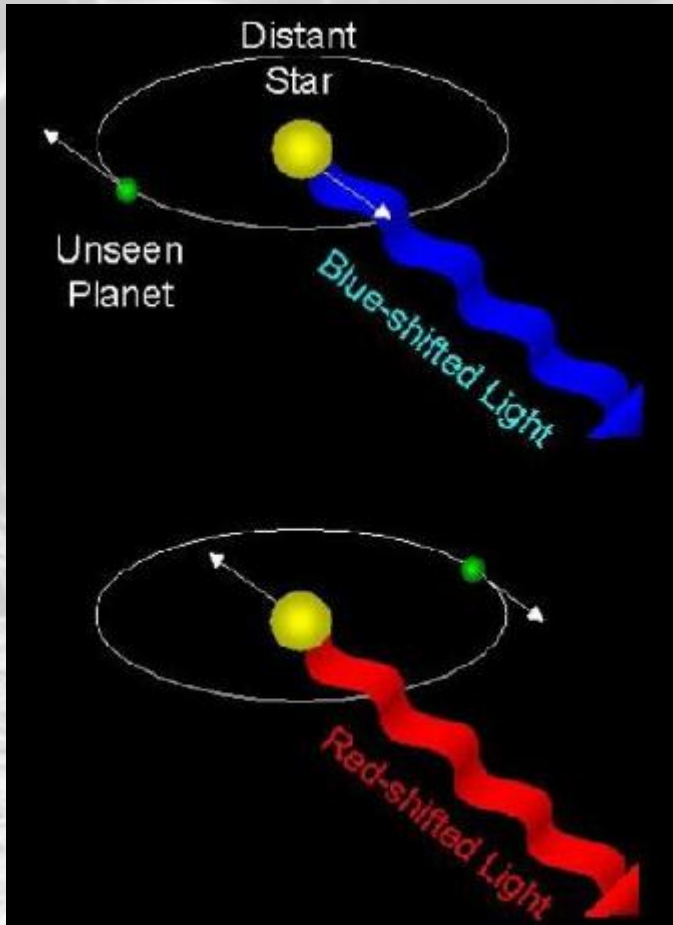

Light Curve of OGLE-2005-BLG-390

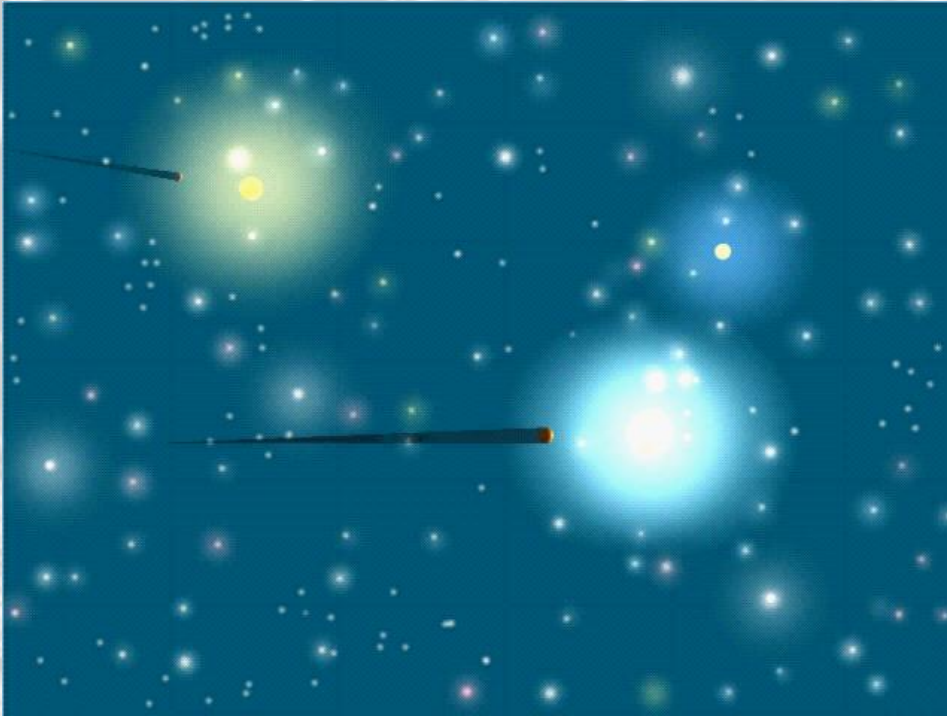
Pozasłoneczne układy planetarne

Zmiany prędkości radialnej

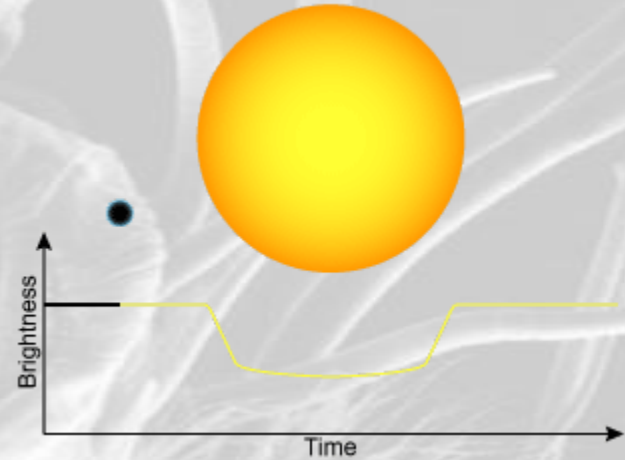

Pozasłoneczne układy planetarne

Tranzyty

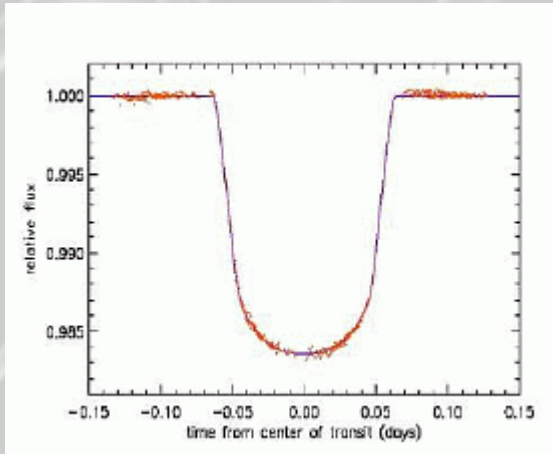
Light Curve of a Star During Planetary Transit

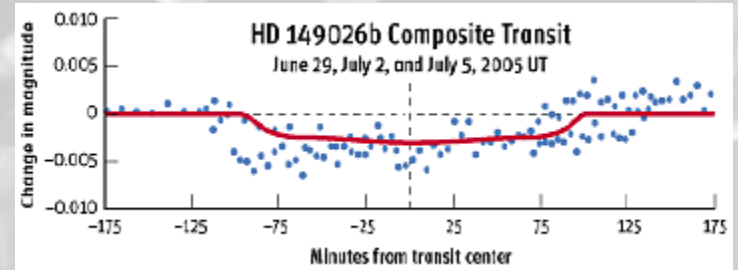
1 m m

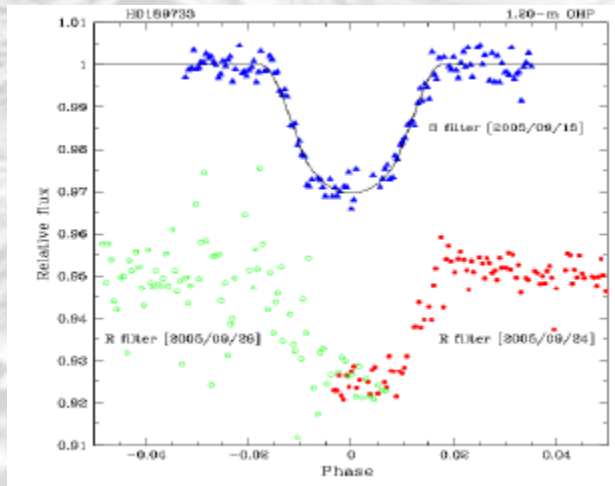
Pozasłoneczne układy planetarne

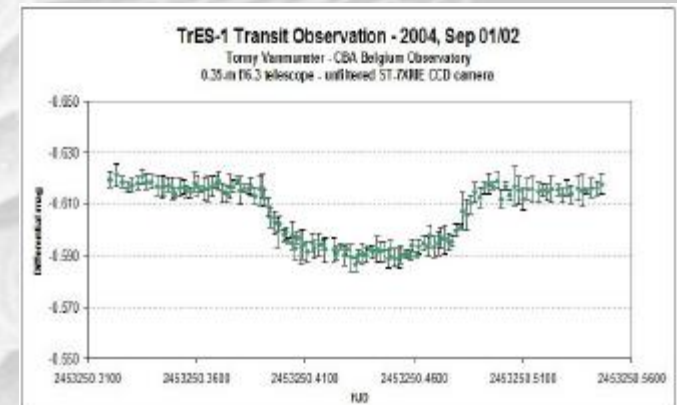
HD 209458 b
0.69 M_J
0.045 AUc

HD 149026
0.36 M_J
0.042 AU

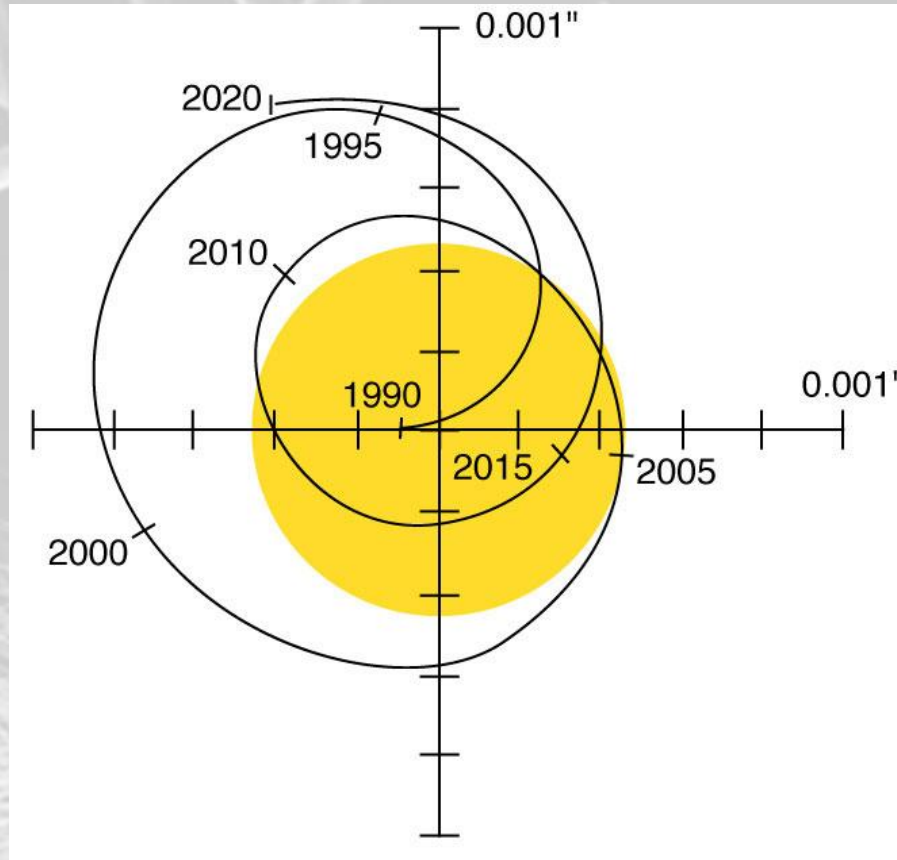
HD 149026 b
0.36 M_J
0.042 AU

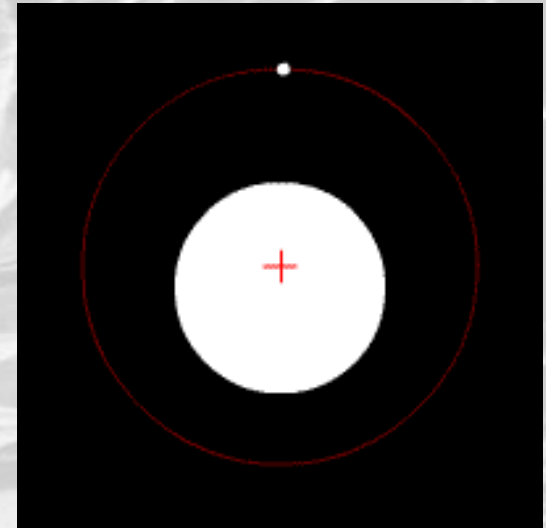
TrES1
0.61 M_J
0.0393 AU

1 mm

Pozasłoneczne układy planetarne

Zmiany położenia gwiazdy

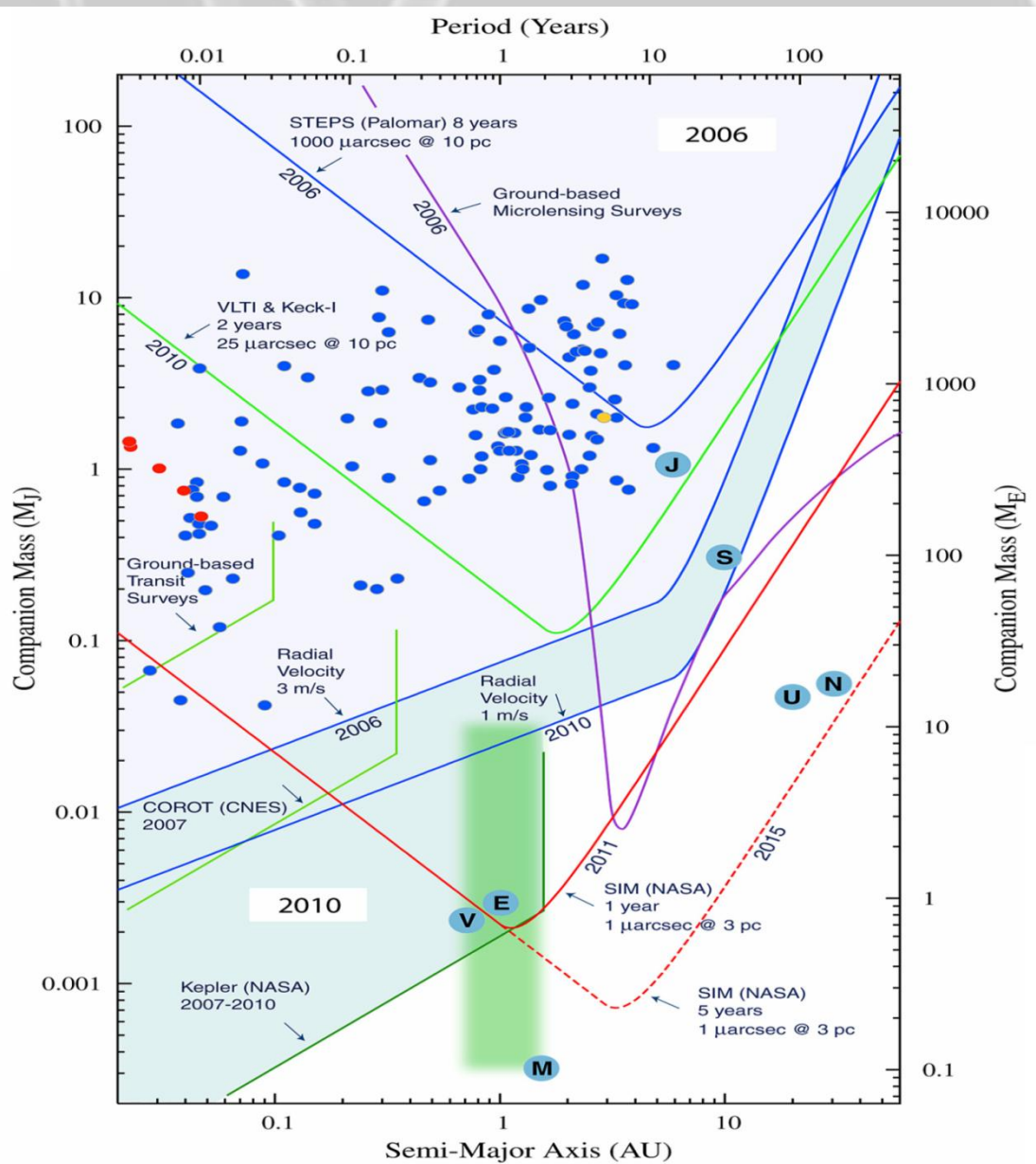

Zmiany położenia Słońca w ciągu 45 lat
wywołane przez Jowisza – tak byłyby
widziane z odległości 33 lat świetlnych

1 m m

Pozasłoneczne układy planetarne

W najbliższych latach uruchomionych zostanie kilka misji, które powinny pozwolić na detekcję planet typu ziemskiego krążących w odległości 1 AU od planety macierzystej

To pozwoli wytypować sporą ilość kandydatów do poszukiwania biosygnatur

Biosygnatury

W widmie gwiazd:

tlen i woda – tlen znika w atmosferze bardzo szybko (np. utlenianie); jeśli widzimy go dużo to oznacza, że musi się znajdować jego źródło (fotosynteza)

ozon – jest łatwiejszy do wykrycia niż tlen (świeci w podczerwieni)

metan i tlen lub zmiany sezonowe – tlen i metan są trudne do uzyskania bez fotosyntezy; zmiany sezonowe obfitości metanu są wyraźną biosygnaturą

chlorometan – pochodzi głównie ze spalania roślinności

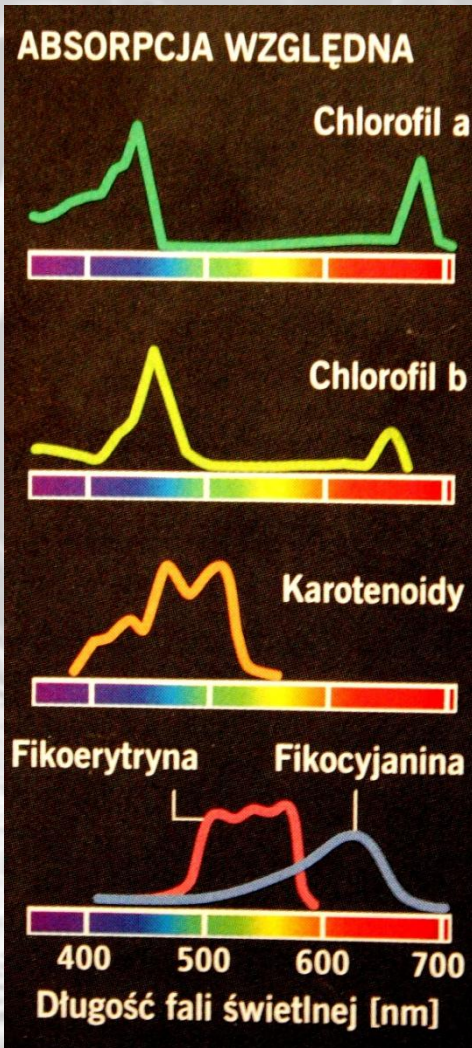
tlenek azotu – jest uwalniany podczas rozkładu materii roślinnej

1 mm

Biosygnatury

Barwy roślin

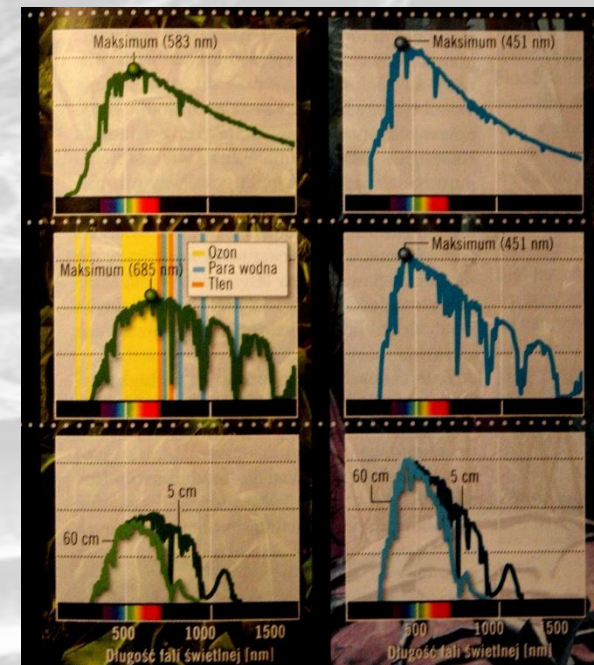
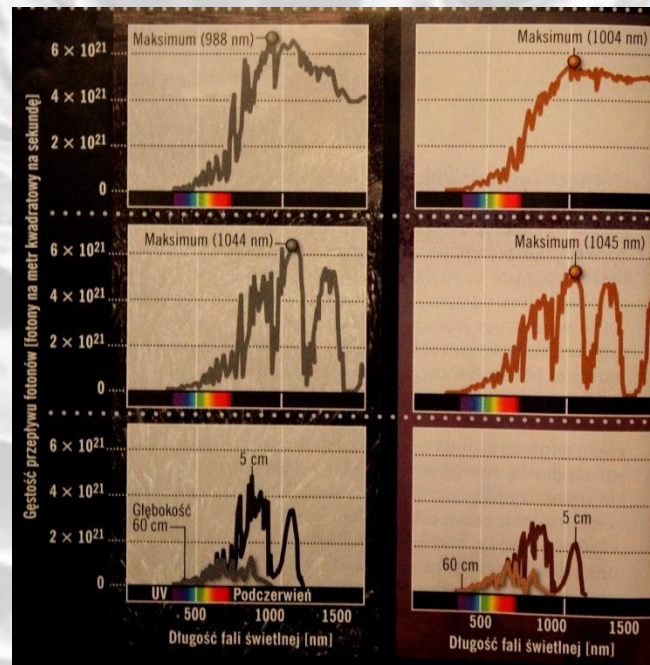

Typ: M9
 masa: 0.2
 jasność: 0.0044
 życie: 500 mld lat
 planeta: 0.07 j.a.

Typ: M0
 masa: 0.5
 jasność: 0.023
 życie: 200 mld lat
 planeta: 0.16 j.a.

Typ: G
 masa: 1
 jasność: 1
 życie: 10 mld lat
 planeta: 1 j.a.

Typ: F
 masa: 1.4
 jasność: 3.6
 życie: 3 mld lat
 planeta: 1.69 j.a.

1 m m

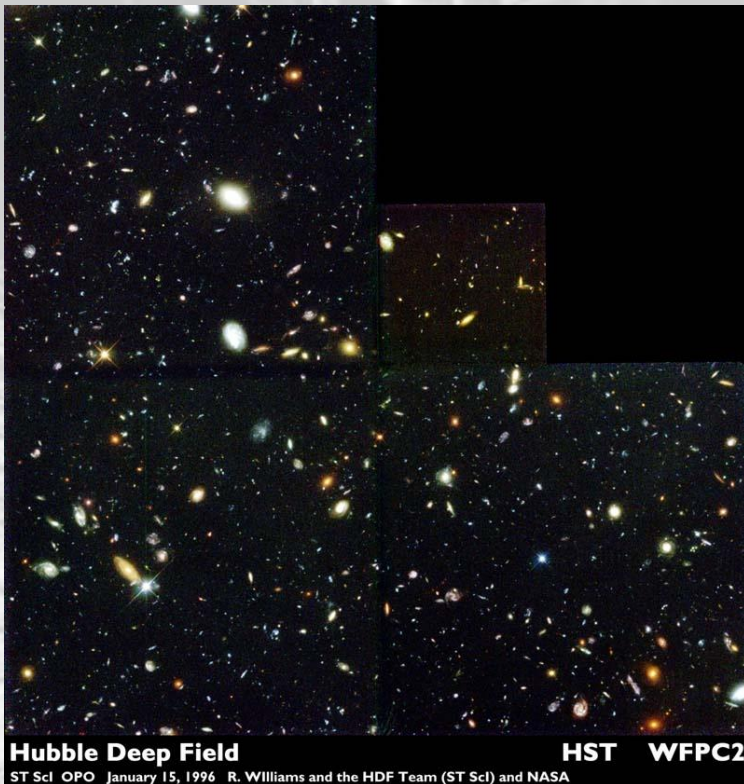
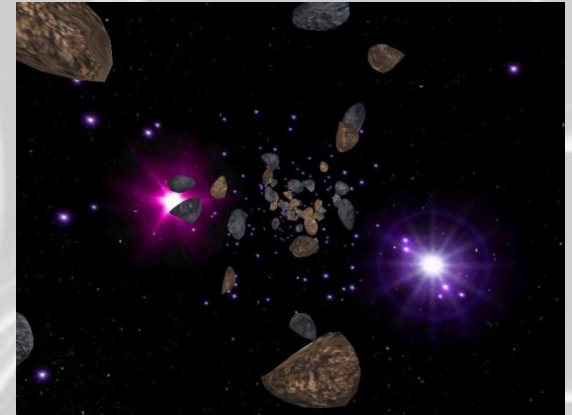
Co dalej?

Odkrycie życia?

Odkrycie cywilizacji technicznej?

Czy możliwy jest jakikolwiek kontakt?

Czy odległości w Galaktyce nie są za duże aby się spotkać?

1 m m